

”Det är ju ett våldsamt liv, att vara missbrukare”

Socialekreterares syn på ASI-intervjuns användbarhet
beträffande våld i nära relationer

Isabell Eklöf och Mimmi Wallin Nilsson

2023

Examensarbete, Grundnivå (kandidatexamen), 15 hp
Socialt arbete
Socionomprogrammet
Examensarbete i socialt arbete

Handledare: Jimmy Munobwa
Examinator: Lottie Wahlin

Abstract

Title: "It is a violent life to be an addict" - Social workers' views on the usefulness of the ASI interview regarding violence in intimate relationships.

Authors: Isabell Eklöf and Mimmi Wallin Nilsson

The purpose of the study was to investigate how social workers in the alcohol and drug abuse field perceive the ASI interview's usefulness to identify violence in intimate relationships and support victims and perpetrators. Data were collected through five semi-structured interviews with social workers in the alcohol and drug abuse field with experience of ASI in Sweden. The result was analyzed with previous research, the concept room for maneuver, relational competence, professional competence and action competence. The results showed that ASI is useful for screening violence in intimate relationships, but not for supporting perpetrators and victims. The social workers' interest in asking follow-up questions, clients' complex problems and the relationship between social worker and client are examples of what affects the ASI' usefulness. ASI could be more useful if the questions were adjusted. One conclusion is that the individual social worker and their room for maneuver determines the ASI's usefulness.

Key words: Addiction Severity index, intimate relationship violence, social worker

Sammanfattning

Titel: ”Det är ju ett våldsamt liv, att vara missbrukare” - Socialsekreterares syn på ASI-intervjuns användbarhet beträffande våld i nära relationer

Författare: Isabell Eklöf och Mimmi Wallin Nilsson

Syftet med studien var att undersöka hur socialsekreterare inom alkohol-och drogmissbruksområdet uppfattar ASI-intervjuns användbarhet att identifiera våld i nära relation samt stödja våldsutsatta och våldsutövare. Data samlades in genom fem semistrukturerade intervjuer med socialsekreterare inom alkohol- och drogmissbruksområdet med erfarenhet av ASI i Sverige. Resultatet analyserades med hjälp av tidigare forskning och begreppen handlingsutrymme samt relationskompetens, yrkeskompetens och handlingskompetens. Resultatet visar att ASI-intervjun är ett bra verktyg för att screena våld i nära relation men inte för att stödja våldsutövare och våldsutsatta. Flertalet faktorer påverkar ASI-intervjuns användbarhet; bland annat klienternas komplexa problematik, relationen mellan socialsekreterare och klient, samt socialsekreterarens intresse att ställa följdfrågor. Troligtvis hade ASI-intervjun varit mer användbar om frågornas utformning justerats. En slutsats är att det är upp till den enskilde socialsekreteraren och dess handlingsutrymme hur användbar ASI-intervjun är.

Nyckelord: Addiction Severity index, socialsekreterare, våld i nära relation

Förord

Vi vill rikta ett stort tack till intervjupersonerna som medverkat i studien. Det har varit roligt att få ta del av era erfarenheter och tankar, det hade aldrig gått att genomföra studien utan er! Vi vill även tacka de övriga studenterna som har ingått i vår studiegrupp som har bidragit med ovärderlig feedback och hjälpt oss att utveckla uppsatsen på bästa sätt. Avslutningsvis vill vi tacka varandra för ett bra samarbete och bekräfta att vi bidragit lika mycket till denna uppsats.

Vallentuna och Östhammar, 2023-06-04

Isabell Eklöf och Mimmi Wallin Nilsson

Innehållsförteckning

1. Bakgrund	1
1.1 Inledning	1
1.2 Problemformulering	2
1.3 Syfte	2
1.4 Frågeställningar.....	3
1.5 Disposition	3
2. Definition av centrala begrepp	4
2.1 Våld i nära relationer	4
2.2 Missbruk.....	4
2.3 Addiction severity index (ASI)	5
3. Tidigare forskning.....	7
3.1 Litteratursökningsprocessen.....	7
3.2 Missbruk och våldsutsatthet.....	7
3.3 Missbruk och våldsutövande	8
3.5 Addiction severity index och dess användbarhet.....	11
3.6 Sammanfattning kring forskningsläget.....	12
4. Teoretiska utgångspunkter	14
4.1 Gräsrotsbyråkrati	14
4.2 Handlingsutrymme	14
4.2 Yrkeskompetens	15
4.2.1 Handlingskompetens.....	15
4.2.2 Relationskompetens.....	16
5. Metod.....	17
5.1 Vetenskapsteoretisk grund	17
5.2 Datainsamlingsmetod	17
5.3 Urval.....	18
5.5 Studiens tillförlitlighet.....	20
5.5.1 Trovärdighet	20
5.5.2 Överförbarhet	21
5.5.3 Pålitlighet.....	21
5.5.4 Möjlighet att styrka och bekräfta.....	21
5.6 Forskningsetiska överväganden	22
6. Resultat och analys.....	23
6.1 ASI-intervjuns användbarhet	23
6.1.1 Positivt för screening.....	23
6.1.2 Svårigheter med intervjuns struktur och utformning av frågorna	24

6.1.3 Tidspress och komplex problematik.....	26
6.2 Att stödja våldsutsatta och våldsutövare	28
6.2.1 Kunskap och systematiskt arbetssätt.....	28
6.2.2 Samverkan	29
6.2.3 Relationens betydelse	30
7. Diskussion	32
7.1 Sammanfattning av studiens viktigaste resultat.....	32
7.2 Resultatdiskussion.....	32
7.3 Metoddiskussion.....	37
7.4 Förslag till framtida forskning	38
Referenslista	40
Bilagor	44
Bilaga 1 - Litteratursökningsprocess.....	44
Bilaga 2- Intervjufrågor.....	46
Bilaga 3 - Informationsbrev	49
Bilaga 4 - Samtyckesblankett.....	51
Bilaga 5 - Information till eventuella intervju personer på Facebook	52

1. Bakgrund

1.1 Inledning

Alkohol- och/eller drogmissbruk är vanligt hos individer som utsätter sin partner för våld i nära relation och hos de individer som blir utsatta för våld i nära relation (Jarnecke et al., 2022). Kunskapsguiden (2020) menar att personal som möter individer som både är utsatta för våld i nära relationer och har ett alkohol- och/eller drogmissbruk behöver ha kunskap om både missbruket och våld. Socialstyrelsen (2019) skriver att socialtjänsten har ett ansvar att erbjuda adekvat behandling till de individer som har ett missbruk eller beroende. Eftersom dessa individers problematik ofta är komplex behöver olika aktörer samverka för att ge det mest individanpassade stödet individen kan få. Socialstyrelsen (2019) skriver att enligt Socialtjänstlagen (SoL) ska socialnämnden ge stöd för att individer ska kunna komma ur sitt missbruk samt arbeta med att förebygga missbruk av alkohol och droger. Socialnämnden har även ansvar för att ge hjälp och stöd till de som utsätts för våld i nära relation samt erbjuda insatser till dessa våldsutövare för att förebygga att våldet upprepas (Socialstyrelsen, 2016).

Enligt Socialstyrelsens nya föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relation (2022) har Socialnämnden ett ansvar att fastställa rutiner kring när socialsekreterare ska fråga klienter om våld i nära relation. Detta för att kunna identifiera våldsutövare och våldsutsatta för våld i nära relationer. Varje socialnämnd får dock bestämma hur och när frågorna om våld i nära relation ställs. Ett exempel är att ställa frågor om våld vid utredning av vissa problem, som exempelvis missbruk. Socialnämnden har även ett ansvar att analysera om utbudet av insatser och andra sociala tjänster som erbjuds våldsutsatta svarar mot behoven i kommunen. Detta har nu utökats till att omfatta våldsutövare. Om det framkommer att någon är våldsutsatt ska en bedömning av risken för att vuxna kommer att utsättas för ytterligare våld utredas av socialnämnden. En ny bedömning ska också göras vid behov. Det är viktigt att socialnämnden inte bara gör riskbedömningen vid ett tillfälle utan ser över och utvärderar om bedömningen behöver ändras.

Frågor om våld i nära relation återfinns i metoden Addiction Severity Index. ASI är en standardiserad metod som används inom flertalet socialtjänster i Sverige för bedömning

av missbruk och missbruksrelaterade problem och innefattar intervjuer med klienter (Socialstyrelsen, 2022a). ASI-intervjun innehåller frågor inom olika livsområden och klienten får också skatta sina problem. Områdena inom ASI-intervjun är fysisk hälsa, arbete och försörjning, alkohol-och narkotikaanvändning, rättsliga problem, familj och umgänge samt psykisk hälsa. Inom områdena rättsliga problem, psykisk hälsa samt familj och umgänge finns frågor om våld, dels om personen själv blivit utsatt för våld, psykiskt/känslomässigt, fysiskt eller sexuellt, samt om personen utsatt någon för våldsbrott, exempelvis våld i nära relation (Socialstyrelsen, 2022a).

1.2 Problemformulering

Eftersom individer med alkohol- och/eller drogmissbruk löper högre risk att bli utsatt för eller utsätta sin partner för våld i nära relation och att ASI-intervjun innefattar frågor om våld i nära relation är det intressant att undersöka hur användbar ASI-intervjun är beträffande att identifiera våld i nära relationer samt hur processen ser ut efter ASI-intervjun om det framkommit att klienten är våldsutsatt och/eller våldsutövare. Det har varken hittats internationell forskning eller svensk forskning som undersöker hur användbar socialsekreterare uppfattar att ASI-intervjun är för att identifiera och stödja klienter i våld i nära relation. Därför anses det vara en kunskapslucka som denna studie kan fylla. Det urvalet av intervjupersoner som valts i denna studie är socialsekreterare som arbetar inom missbruksområdet samt har erfarenhet av att genomföra ASI-intervjuer för att undersöka deras uppfattning om ASI-intervjun kopplat till våld i nära relationer. Studiens syfte anses relevant för socialt arbete då både alkohol- och/eller drogmissbruk och våldsproblematik förekommer och är komplexa problem i dagens samhälle. Den påvisade samvariationen mellan missbruksproblematik och våld i nära relation gör undersökandet av hur en metod inom missbruksområdet också kan tillämpa sig till problem inom våld i nära relationer relevant för socialt arbete.

1.3 Syfte

Syftet med studien är att undersöka hur socialsekreterare inom alkohol- och drogmissbruksområdet uppfattar ASI-intervjuns användbarhet att identifiera våld i nära relation samt stödja våldsutsatta och våldsutövare.

1.4 Frågeställningar

- Hur uppfattar socialsekreterare ASI-intervjuns användbarhet beträffande att identifiera våld i nära relation bland personer med alkohol- och drogmissbruksproblematik?
- Hur uppfattar socialsekreterare att ASI-intervjun möjliggör stödandet av våldsutövare och våldsutsatta med alkohol- och drogmissbruksproblematik?

1.4 Disposition

Studien innehåller sju kapitel. Det första kapitlet består av inledning, problemformulering, syfte och frågeställningar. Därefter definieras centrala begrepp som kommer användas i studien. Dessa är "våld i nära relationer", "missbruk" samt "Addiction Severity Index (ASI)". I kapitel tre presenteras tidigare forskning på området och inleds med litteratursökningsprocessen. Den tidigare forskningen är indelad i ett antal underrubriker. I kapitel fyra presenteras de teoretiska utgångspunkter som använts vid analysen av resultatet; gräsrotsbyråkrati med dess underbegrepp handlingsutrymme, samt yrkeskompetens med underbegreppen handlingskompetens och relationskompetens. I kapitel fem redogörs studiens metod med dess vetenskapsteoretiska grund, datainsamlingsmetod, urval, analysmetod, studiens tillförlitlighet och äkthet samt forskningsetiska överväganden. I kapitel sex redogörs resultatet för studien där resultatet är tematiskt indelade i två huvudrubriker; ASI-intervjuns användbarhet samt att stödja våldsutövare och våldsutsatta. Det första huvudtemat innefattar tre underteman: "positivt för screening", "svårighet med intervjuns struktur och utformning av frågorna" samt "tidspress och komplex problematik". Det andra huvudtemat har även det tre underteman: "kunskap och systematiskt arbetssätt", "samverkan" och "relationens betydelse". I det sista kapitlet sammanfattas först studiens viktigaste resultat för att sedan övergå till resultatdiskussion, metoddiskussion och slutligen förslag till framtida forskning.

2. Definition av centrala begrepp

Nedan beskrivs centrala begrepp som kommer att användas i arbetet. Fokus i detta arbete kommer att vara alkoholmissbruk och drogmissbruk.

2.1 Våld i nära relationer

Socialstyrelsen (2016) skriver att enligt Världshälsoorganisationen (WHO) finns det fyra våldstyper; fysiskt, psykiskt och sexuellt våld samt försummelse. Försummelse kan innebära att en utsatt individ inte får den hjälp som behövs med exempelvis mat eller medicin. Utöver dessa våldstyper kan förövaren även utöva ekonomisk kontroll över den utsatte samt materiellt våld vilket kan innebära att våldsutövaren förstör eller stjälar den utsattes saker. Det kan även förekomma våld mot husdjur samt funktionshinderrelaterat våld då förövaren medvetet försvårar tillvaron för någon som har en funktionsnedsättning. Mehr et al. (2023) uppskattar att cirka en av tre kvinnor i världen har blivit utsatt för fysiskt eller sexuellt våld från en partner. Socialstyrelsen (2016) skriver att enligt en kartläggning som genomfördes av Brottsförebyggande rådet har 25 procent av befolkningen blivit utsatt för våld i nära relation. Var fjärde kvinna har varit utsatt jämfört med var sjätte man. Kvinnor utsätts för mer grovt och upprepat våld och löper en större risk att bli mördad av en partner eller ex-partner. Elvin-Nowak et al. (2023) skriver att våld i nära relationer är ett stort hälsoproblem över hela världen och enligt flera studier återfinns konsekvenser såsom posttraumatisk stress, ångest och kronisk smärta hos de som blivit utsatta.

2.2 Missbruk

Enligt Socialstyrelsen (2019) finns det flera olika definitioner som används för att försöka säkerställa om en individ har ett alkohol- och/eller drogmissbruk. Socialstyrelsen (2022b) definierar begreppet missbruk som ett sådant bruk av alkohol, narkotika och/eller flyktiga lösningsmedel som kan leda till allvarliga konsekvenser för individen vilket kan innefatta både sociala och medicinska konsekvenser. Socialstyrelsen (2019) skriver att individer även kan bli diagnostiserade med ett alkohol- och/eller drogmissbruk, där DSM-5 (Diagnostic and statistical manual of mental disorders) främst används inom forskning och i psykiatri och ICD-11 (International statistical classification of diseases and related health problems) främst används inom hälso- och sjukvården.

Socialstyrelsen (2019) menar att för att få en diagnos utifrån dessa diagnossystem är det ett visst antal kriterier som skall vara uppfyllda. Inom ICD-11 ska en individ uppfylla tre av de kriterier som finns och dessa kriterier består exempelvis av att individen har en stark längtan efter drogen och att individen får fysiska abstinenssymptom. För att en individ skall ha ett beroende i enlighet med DSM-5 ska tre av sju kriterier vara uppfyllda och dessa kriterier skall återfinnas under samma år. Dessa kriterier består bland annat av abstinensbesvär och att individen behöver missbruka en större dos för att bli påverkad av drogen. Socialstyrelsen (2019) skriver att mellan 2009 och 2011 genomfördes Missbruksutredningen, som undersökte missbruksvården i Sverige. Utredningen påvisade att cirka 780 000 personer över 18 år har ett missbruk eller beroende av alkohol och cirka 55 000 personer har ett narkotikamissbruk eller beroende. Det bör dock nämnas att inte alla individer med en missbruks- eller beroendeproblematik söker vård.

2.3 Addiction severity index (ASI)

I Sverige såväl som internationellt är ASI en av de mest användbara standardiserade instrumenten inom missbruksområdet (Björk, 2013). Den första officiella upplagan av ASI blev 1998 översatt till svenska och var baserad på den femte upplagan. Den svenska ASI har sedan dess genomgått en del ändringar och de senaste ändringarna skedde 2022 (Socialstyrelsen, 2022a).

Den svenska versionen av ASI består av två huvudintervjuer; intagningsintervjun som genomförs vid intagningen av klienten, och uppföljningsintervjun efter eller i samband med utskrivning. ASI-intervjun består av frågor inom sju olika livsområden och klienten får också skatta sina problem. Områdena är fysisk hälsa, arbete och försörjning, alkohol- och narkotikaanvändning, rättsliga problem, familj och umgänge samt psykisk hälsa. Den första intervjun består av 180 frågor inom de olika livsområdena och tar ungefär en timme att genomföra. Den uppföljande intervjun innefattar 150 frågor och tar kortare tid att genomföra (Socialstyrelsen, 2022a). Eftersom frågorna är standardiserade ska i teorin intervjun ge likvärdiga svar av hög kvalitet, oavsett vem som genomför intervjun (Socialstyrelsen, 2022a). För att detta ska kunna uppnås krävs att den som gör intervjun är insatt i metoden. Professionella genomgår därför en ASI-utbildning innan de får genomföra ASI-intervjuer. Inom områdena rättsliga problem, psykisk hälsa samt familj och umgänge finns frågor om våld, dels om personen själv blivit utsatt för våld, psykiskt/känslomässigt, fysiskt eller sexuellt, och dels om personen utsatt någon för

våldsbrott, exempelvis våld i nära relation, samt om individen haft svårigheter att kontrollera våldsamt beteende (Socialstyrelsen, 2022a). Den vanligaste orsaken till att använda intervjun är att få ett basunderlag för en utredning (Abrahamsson & Tryggvesson, 2009).

3. Tidigare forskning

I följande kapitel redovisas tidigare forskning som relaterar till studiens syfte. Den tidigare forskningen gällande ASI och våldsutsatthet samt våldsutövande i våld i nära relation är mycket begränsad och därav presenteras olika ämnen var för sig då det fanns relevant forskning kring dessa. Inledningsvis presenteras litteratursökningsprocessen.

3.1 Litteratursökningsprocessen

Målet med litteratursökningen var att hitta artiklar som handlade om sambandet mellan missbruk och våld i nära relation, artiklar som handlade om ASI-intervjun och hur den används i både internationell och svensk kontext samt som undersökte hur användbar ASI-intervjun är vid våld i nära relation. Forskning kring det sistnämnda har inte hittats, vilket påverkat litteratursökningsprocessen. Istället har det använts litteratur som behandlar ämnena var för sig. Sökningarna har begränsats till litteratur som är högst 20 år gamla. Sökmotorerna som användes var SwePub, Scopus och SocIndex. Socialstyrelsens webbplats användes också för att hitta relevant information om ASI, våld i nära relation samt missbruk. Socialstyrelsen är en viktig aktör inom socialt arbete och lagstiftning, vilket gjorde att det ansågs av vikt att se över material där. Sökningen som genererade flest resultat var ‘addiction stigma’, nämligen 2 136 resultat. Andra exempel på sökord som användes var kombinationer av ord “våld”, “addiction severity index”, “intimate partner violence”, “drug use problem” och ‘addiction’. Sammanlagt har 14 artiklar, 4 rapporter från Socialstyrelsen, en föreskrift samt 5 böcker används i denna uppsats. 10 av artiklarna är peer-reviewed. Titlarna på artiklarna lästes för att se om de var relevanta och de titlar som ansågs relevanta lästes igenom för att utvärdera om de var tillämpliga för studien och dess syfte. Litteratursökningen som helhet hittas i bilaga 1.

3.2 Missbruk och våldsutsatthet

Jarnecke et al. (2022) beskriver att alkohol- och drogmissbruk är vanligt bland individer som utsätter sin partner för våld i nära relation och hos de individer som blir utsatta för våld i nära relation. En studie av Beijer et al. (2018) visar att 91.1 procent av kvinnorna de intervjuade med alkohol och/eller drogmissbruk upplevt psykisk, fysisk eller sexuell våld från män. Författarna menar att det finns relativt lite forskning som undersöker kvinnor med alkohol- och/ eller drogmissbruk och utsatthet för våld av män. Beijer et al.

(2018) menar att kvinnor med alkohol- och/eller drogmissbruk är en bred grupp där kvinnorna lever olika livsstilar och deras användning av alkohol eller droger kan påverka risken för att de utsätts för våld av män. Mehr et al. (2023) menar att det är vanligt att kvinnor utvecklar ett alkohol- och/eller drogmissbruk efter att de har varit utsatta för våld i nära relationer. Mehr et al. (2023) menar att våldsutsatta kvinnor är överrepresenterade inom verksamheter som behandlar människor med alkohol- och/eller drogmissbruk och vice versa, vilket kan tyda på att det vore bra för dessa kvinnor om de kunde få hjälp för både deras våldsutsatthet och alkohol och/eller drogmissbruk när de söker hjälp för våld eller missbruk.

3.3 Missbruk och våldsutövande

Studier har påvisat att upp till 31 procent av de individer som utsätter sin partner för våld möter kriterierna för att ha ett alkohol- och/eller drogmissbruk (Jarnecke et al., 2022). En metaanalys påvisar ett samband mellan amfetamin, kokain- och cannabisbruk och att utsätta sin partner för våld. Risken för att utsätta sin partner för våld ökar också i och med missbrukets allvarlighetsgrad.

Jarnecke et al. (2022) menar att ett flertal studier har funnit ett samband mellan att vara drogpåverkad och utföra våld i nära relation, dock vet man inte om risken för att utsätta sin partner för våld kvarstår även när individen inte är drogpåverkad. Individer med ett alkohol- och/eller drogmissbruk brukar använda vissa tekniker för att försöka kontrollera sina känslor och dessa är ofta destruktiva. Detta innebär att individer med ett alkohol- och/eller drogmissbruk och en historik av att utföra våld mot sin partner kan sakna viktiga kognitiva och känslomässiga strategier för att kunna lösa konflikter med sin partner utan att bruka våld, även när individen inte har använt droger vid det aktuella tillfället (Jarnecke et al., 2022).

Radcliffe et al. (2021) menar att männen i relationer där båda brukar flera substanser beskriver att de använder våld och kontroll för att skydda deras partner från deras missbruk. Kvinnorna i dessa relationer uttrycker att de har blivit tvungna att förtjäna substansen som de brukar samt en kontroll över vem de får bruka dessa substanser med. Dessa kvinnor beskriver även att de använder våld själva för att undvika manlig kontroll. Radcliffe et al. (2021) beskriver att de manliga respondenterna i studien berättade om tillfällena då de misshandlade sin partner till följd av att de var påverkade av cannabis och

alkohol och hade abstinens från heroin och crack. Männerna beskriver dessa som enstaka tillfällen då de handlade på ett sätt som inte var likt dem till följd av svartsjuka eller svek, som exempelvis kunde vara att kvinnan kritiserade mannen för hans substansmissbruk. Radcliffe et al. (2021) menar att kvinnor i relationer där alkohol- och/eller drogmissbruk förekommer, berättar om partnervåld till följd av att deras manliga partner har blivit arg över att de inte har bidragit tillräckligt med pengar och förnödenheter. Detta går emot den uttalade förpliktelse som existerar i dessa relationer, nämligen att paret delar alla pengar och förnödenheter, som de oftast fått tillgång till på ett olagligt sätt.

Hashimoto et al. (2021) beskriver teman de funnit i sin studie som vill undersöka hur det hjälpsökande beteendet för våld i nära relation ser ut hos våldsutövande män som får pågående hjälp mot sitt alkohol- och/eller drogmissbruk. Hashimoto et al. (2021) beskriver att dessa män ofta är rädda för att deras barn ska bli omhändertagna av socialtjänsten och att de minimaliserar och normaliserar det våld de utsätter sin partner för. Vissa av dessa män beskriver även att de aldrig har fått frågan om partnervåld när de genomför behandlingen för deras missbruk. Författarna beskriver att fem av de intervjuade männen beskrev att de aldrig sökte hjälp för eller berättade för någon om deras våldsutövande då de inte ansåg att deras problem var allvarligt samt att partnervåld är en normal del av en relation och ingenting man behöver söka hjälp för. Hashimoto et al. (2021) beskriver teman i deras studie som talar för att fråga våldsutövande män om det finns några pågående relationsproblem kan främja chansen att männen berättar om de utsätter sin partner för våld. Författarna nämner dock att de som arbetar med att hjälpa individer med ett missbruk ofta måste hjälpa dessa klienter med många olika saker såsom bostad, att skydda eventuella barn och psykisk ohälsa.

3.4 Addiction Severity Index

ASI är ett standardiserat bedömningsinstrument vid missbruksärenden och det kan därför antas att det endast fokuserar på att underlätta resultatmätningar (Björk, 2013). Dock är ASI ett mångsidigt verktyg som kan användas på olika sätt och i olika situationer. Standardiserade bedömningsinstrument kan beskrivas som frågeformulär som är noggrant prövade av experter för att se om de uppfyller validitet och reliabilitet. Att ASI innehåller strukturerade intervjuer innebär att alla klienter får samma frågor ställda enligt samma anvisningar, vilket höjer kvaliteten på uppgifterna och gör dem jämförbara (Socialstyrelsen, 2003b, refererad i Engström, 2005). Kritik har dock riktats mot

strukturerade intervjuer då klienten ses som en i mängden istället för en individ med individuella problem. Detta leder till att dialogen kommer i skymundan av de strukturerade intervjufrågorna vilket leder till ett sämre klientbemötande och att klientens behov inte kommer i första hand. Att använda standardiserade metoder inom socialt arbete kan därför anses problematiskt då fokus kan vara att följa manualen istället för att anpassa intervjun efter klienten (Socialstyrelsen, 2003b, refererad i Engström, 2005).

Björk (2010, refererad i Skogens, 2011) menar att standardiserade bedömningsinstrument har många fördelar men att socialtjänstens praktik är för komplex för att helt och hållet kunna inordnas i ett så rationellt handlingsmönster som standardiserade bedömningsinstrument kräver. Björk (2013) menar att även om man som professionell är bekant med ASI och har lärt sig hur det ska användas och hanteras, krävs det flexibilitet i arbetet med ASI. Abrahamsson & Tryggvesson (2009) menar att för att kunna dra nytta av intervjuerna så krävs både kompetens och erfarenhet. Björk (2013) menar att professionella som använder ASI i praktiken har utvecklat strategier för att hantera olika situationer som kan uppstå under intervjun. Professionella kan också ibland ha tidspress och måste prioritera hur de samlar in information. Vid tidspress kan ASI upplevas som extraarbete eftersom dess förinställda frågor kanske inte alltid är relevanta för just missbruket i sig. Om detta sker kan det med andra ord betyda att frågor som inte direkt är kopplade till missbruket prioriteras bort i utredningsprocessen (Björk, 2013).

I Lundgrens et al. (2013) studie analyserades svar från ASI-intervjuer med män. Fokus låg på att identifiera förekomsten av män som varit utsatta för fysiskt-, känslomässigt, och/eller sexuellt våld under sitt liv. Tidigare forskning visar att individer som varit utsatta för fysiska, sexuella och/eller känslomässiga övergrepp har en större risk att utsättas för en rad psykologiska symtom som kan bidra till substansanvändning, återfall eller minskad effekt av beroendebehandling (Lundgren, 2013). Resultatet av Lundgren et al. (2013) studie visade att 47.9% av männen hade upplevt övergrepp. Författarna menar att resultatet indikerar att det finns ett behov av svenska behandlingsprogram som är anpassade och kliniskt tillämpliga för individer som blivit utsatta för olika typer av våld i sitt liv. Författarna menar att behandlare inom missbruksområdet måste förvänta sig att en betydande del av män med missbruksproblem har komplexa behandlingsbehov, hög nivå av psykiska symtom samt mer komplicerad missbrukshistorik och straffrättsliga

historier. Detta är viktigt att ta i beaktning vid utförande och bedömning av ASI-intervjun (Lundgren et al., 2013).

3.5 Addiction severity index och dess användbarhet

Socialstyrelsen (2022a) beskriver att ASIs användbarhet i svensk socialtjänst har prövats i några studier, där det visade sig att både klienter och socialarbetare är positiva till intervjun. ASI-intervjun används av 83 % av Sveriges kommuner. Björk (2013) menar dock att det finns få studier som har undersökt användningen av metoden i det dagliga kliniska arbetet. Björks (2013) studie visade att den faktiska användningen av ASI inte var så omfattande då många sällan använde uppföljningsformuläret. Björk (2013) skriver att flertalet kvalitativa studier om praktisk användning av ASI visade att professionella i allmänhet beskrev ASI på ett positivt sätt och tycker det var till hjälp i deras dagliga arbete. Det händer dock att professionella undviker att använda ASI-intervjun på grund av tidsbrist och brist på lämpliga klienter. Socialstyrelsen (2022a) menar att om socialsekreteraren förklarar innebörden i frågorna och svarsalternativen blir svaren mer nyanserade och rättvisande.

Abrahamsson & Tryggvesson (2009) har i sin studie intervjuat socialsekreterare som använder ASI i sitt arbete. Den generella uppfattningen bland socialsekreterarna var att ASI-intervjun ger relevant information och utgör en möjlighet att matcha klienter med rätt behandling. De flesta socialsekreterare menade att ASI-intervjun ökar professionaliteten, ger en trygg struktur i arbetet samt en ökad rättssäkerhet för klienterna. Abrahamsson och Tryggvesson (2009) menar vidare att den främsta nyttan socialsekreterare har av ASI-intervjun är att få ny information om klienten i utredningsskedet. En kan få reda på vad klienten har problem med, hur hjälpbehovet ser ut, vilka insatser som är möjliga och var hjälpen bör sökas. Om klienten redan är känd av socialtjänsten är risken stor att intervjun inte ger någon ny information. Socialsekreterare bedömer också att vissa särskilt utsatta klientgrupper inte klarar av en ASI-intervju, då den är omfattande och tidskrävande. Abrahamsson och Tryggvesson (2009) menar att ett skäl till att socialsekreterare inte använder ASI är om det inte finns tillräcklig variation i behandlingsinsatserna för att det ska vara värt att utreda klientens behov inom alla olika livsområden. Risken med att det inte finns tillräckliga behandlingsinsatser för alla behov är att klienter väljer att inte svara på alla frågor i intervjun då det ändå resulterar i samma behandlingsinsatser som tidigare.

Armelius och Armelius (2010) har utifrån ASI-intervjuer med 4290 kvinnor undersökt förekomsten av våldsutsatthet hos kvinnor som missbrukar alkohol och/eller droger. Tre fjärdedelar av kvinnorna hade varit utsatta för psykisk, fysisk eller sexuell misshandel. Tjugofem procent av kvinnorna hade blivit utsatt för alla tre typer av misshandel. Armelius och Armelius (2010) skriver att misshandeln ägde rum i en relation och oftast i en nära relation. Resultaten visar att missbrukande kvinnor som även misshandlats har större svårigheter i sina relationer och har ofta vuxit upp med föräldrar som haft ett missbruk och psykisk ohälsa.

Armelius och Armelius (2010) menar att på grund av att missbruk och våld är relaterade kan troligtvis kvinnor som missbrukar och utsätts för våld ha erfarenheter av våld tidigt i livet. Detta har gjort att våld i relationer blivit normaliserat. Detta ökar risken för att dessa kvinnor själva har relationer där de blir utsatta för våld. Dessa kvinnor kan ta till strategier för att kunna hantera våldsutsattheten genom att bruka våld själva. Armelius och Armelius (2010) skriver att de kvinnor som utsatts för misshandel hade egna svårigheter med att kontrollera våldsamt beteende. Kvinnorna som hade misshandlats hade oftare varit åtalade för våldsbrott själva. Armelius och Armelius (2010) tror att dessa kvinnor har ännu svårare att komma ur våldsamma relationer då de kan känna skam över sitt eget våldsamma beteende vilket kan minska chanserna att de söker hjälp.

Armelius och Armelius (2010) skriver att det är tydligt att de kvinnor med missbruksproblem som har erfarenheter av våld befinner sig i en mer utsatt social situation, de har i högre utsträckning problem med kriminalitet samt fysisk och psykisk ohälsa. Armelius och Armelius (2010) menar att om kvinnorna med eget våldsamt beteende även har barn kan det bidra till att kvinnorna inte vill söka hjälp då de är rädda för att socialtjänsten ska ta barnen ifrån dem.

3.6 Sammanfattning kring forskningsläget

Sammanfattningsvis visar tidigare forskning att individer med ett alkohol- och/eller drogmissbruk riskerar att utsättas för samt utsätta sin partner för våld av olika slag, i högre utsträckning än den övriga populationen. De som missbrukar alkohol och droger utvecklar ofta destruktiva tekniker för att kontrollera sina känslor. Det är även vanligt att dessa individer har en komplex livssituation och behöver hjälp inom många olika livsområden. Tidigare forskning har visat att ASI används i hög utsträckning bland socialsekreterare som arbetar med individer som har ett alkohol- och/eller drogmissbruk.

ASI-intervjun är en standardiserad bedömningsmetod men kan användas på olika sätt och i olika situationer. Det har även framkommit att socialsekreterare bedömer att vissa klientgrupper inte klarar av en ASI-intervju på grund av att den är omfattande och tidskrävande. Det beskrivs att våldsutövande män med ett alkohol- och/eller drogmissbruk normaliserar och minimaliserar våldet de utsätter sin partner för. Forskningen kring ASI-intervjun användbarhet för att identifiera och stödja våldsutövare och våldsutsatta inom våld i nära relation är begränsad. Till följd av detta har författarna skrivit om ASI-intervjun och våld i nära relation enskilt för att sedan koppla ihop och analysera dem tillsammans i analys och diskussion för att kunna svara på uppsatsens frågeställningar.

4. Teoretiska utgångspunkter

I följande kapitel redovisas de teoretiska utgångspunkter som kommer att användas för analys i arbetet. Dessa är gräsrotsbyråkrati med underbegreppet handlingsutrymme, samt yrkeskompetens med underbegreppen handlingskompetens och relationskompetens.

4.1 Gräsrotsbyråkrati

Yrkesutövare som är representanter för en offentlig organisation eller myndighet och som interagerar direkt med medborgare i sitt arbete kallas för gräsrotsbyråkrater (Lipsky, 2010). Offentliga organisationer eller myndigheter som anställer ett betydande antal gräsrotsbyråkrater i proportion till deras arbetsstyrka kallas gräsrotsbyråkratier. Exempel på gräsrotsbyråkrater är socialarbetare, poliser och annan brottsbekämpande personal. Gräsrotsbyråkrater som socialarbetare arbetar närmast med klienter och tar ofta beslut som påverkar deras liv, utifrån lagar, regler och organisatoriska ramar. Människor som arbetar inom dessa yrken tenderar att ha mycket gemensamt eftersom de upplever likartade arbetsförhållanden då de möter medborgare i en position som representant för en myndighet eller offentlig organisation (Lipsky, 2010). Begreppen gräsrotsbyråkrati och gräsrotsbyråkrat anses relevanta att definiera då gräsrotsbyråkrater har handlingsutrymme, vilket är ett begrepp som används i studiens analys.

4.2 Handlingsutrymme

Gräsrotsbyråkrater har alltid ett handlingsutrymme (Lipsky, 2010), vilket Svensson et al. (2021) beskriver som det utrymme som formas mellan socialarbetarens egna profession och organisationens regler och ramar. Ramarna kan vara både juridiska i form av samhällets lagar och regler samt organisatoriska. Gräsrotsbyråkrater slits alltid mellan organisationens och medborgarnas krav, där handlingsutrymmet innebär en möjlighet att kunna välja sitt agerande utifrån de villkor som organisationen sätter (Lipsky, 2010). Detta kräver både professionell kunskap och hållning för att ta beslut som är rimliga och meningsfulla (Svensson, et al., 2021). Handlingsutrymme är nödvändigt i socialt arbete eftersom socialarbetare ställs inför varierande uppgifter och oförutsägbara händelser. Handlingsutrymmet framträder på olika sätt i olika situationer eftersom det formas i samspelet mellan profession och organisation. Socialarbetarens personliga värderingar och intressen spelar en betydande roll hur handlingsutrymmet används. Trots att det finns regler och ramar inom en organisation finns det alltid ett utrymme för tolkning och tillämpning samt alltid chans att vidga sitt utrymme (Svensson et al., 2021).

I denna studie kommer begreppet användas för att undersöka hur handlingsutrymme ser ut i arbetet med ASI-intervjun och hur socialsekreterarnas handlingsutrymme kan påverka identifierandet av våldsutsatthet och våldsutövande i våld i nära relation. Handlingsutrymme kommer även användas för att analysera hur det kan påverka socialsekreterares möjligheter att stödja dessa klienter. ASI-intervjun är en standardiserad bedömningsmetod och det anses intressant att undersöka hur en socialsekreterares handlingsutrymme kan påverka dess utformning och resultat med hänsyn till att identifiera och stödja våldsutsatta och våldsutövare inom våld i nära relation. Eftersom denna studie fokuserar på att undersöka socialsekreterares erfarenheter av ASI-intervjun anses det relevant att använda begreppet handlingsutrymme för att analysera hur socialsekreterarna uppfattar sina möjligheter och eventuella begränsningar i arbetet med ASI.

4.2 Yrkeskompetens

Socionomer behöver särskilda kompetenser för att kunna genomföra sitt arbete. Exempel på sådan kompetens är kunskap om människors livsvillkor, utredningsmetodik, kunskap om olika sociala problem samt hur en bemöter människor i utsatta situationer (Svensson et al., 2021). Yrkeskompetens kan beskrivas som en yrkesutövares förmåga att förstå och förhålla sig till olika krav i professionella sammanhang (Røkenes & Hansen, 2007). Yrkeskompetens är indelat i handlingskompetens och relationskompetens. Yrkeskompetens med dess underbegrepp handlingskompetens och relationskompetens kommer att användas i denna studie för att analysera om detta kan påverka ASI-intervjuns möjlighet att identifiera våldsutövare och/eller våldsutsatta samt stödja dessa klienter. Denna uppsats fokuserar på socialsekreterarna och dess möjligheter samt eventuella begränsningar i arbetet med att identifiera våld i nära relation med hjälp av ASI-intervjun. Med denna bakgrund anses det relevant att använda dessa begrepp då de kan användas för att analysera den enskilda socialsekreterarnas villkor och möjligheter i sitt arbete. Begreppet relationskompetens anses relevant eftersom yrket som socialsekreterare till stor del handlar om kontakt och möten med människor.

4.2.1 Handlingskompetens

Handlingskompetens handlar om de färdigheter och kunskaper den professionella har att använda sig av i sin yrkesutövning, men det krävs också för den professionella att kunna förhålla sig och anpassa sig till olika situationer (Røkenes & Hansen, 2007). Ellström

(1997, refererad i Svensson et al., 2021) beskriver begreppen generell kompetens samt reell kompetens, där det förstnämnda innefattar olika kompetenser som en yrkesutövare behöver för att kunna bedriva sitt yrkesutövande. Reell kompetens innefattar sådan kunskap och förmåga som yrkesutövaren har med sig från icke-formell utbildning, exempelvis erfarenheter från klientsituationer eller annan arbetslivserfarenhet som kan omsättas till kompetens som kan vara till nytta inom socialt arbete. Tiden som yrkesverksam ökar den reella kompetensen.

4.2.2 Relationskompetens

Vid arbete med människor krävs också en relationskompetens för att kunna tillgodose de krav som ställs inom socialt arbete (Røkenes & Hansen, 2007).. Relationskompetens innebär att som professionell kunna förstå och samverka med de människor de möter inom yrket på ett bra sätt. Att ha en god relationskompetens innebär att ta hänsyn till klientens behov, skapa kontakt, upprätthålla en relation med klienten samt avsluta den professionella relationen på ett bra sätt. Yrkesutövaren behöver också ha en empatisk förmåga, vara lyhörd, ha självinsikt samt ha förståelse för olika situationer och anpassa sig därefter. Klienter kan ha olika motstånd vid möten, vilket socialsekreteraren behöver kunna anpassa sig efter (Svensson et al., 2021). Det krävs alltså att både ha rätt kunskap och kunna handla på rätt sätt och i rätt situation, samt att ha kommunikativ relationskompetens för att göra ett bra arbete inom socialt arbete (Røkenes & Hansen, 2007).

5. Metod

5.1 Vetenskapsteoretisk grund

Syftet med studien är att undersöka socialsekreterarnas uppfattningar om ASI-intervjuns användbarhet. Då socialsekreterarnas uppfattningar ska tolkas och analyseras utifrån valda teoretiska begrepp anses hermeneutiken vara lämplig som vetenskapsteoretisk grund. Kvale och Brinkmann (2014) beskriver hermeneutik som en tolkande ansats där mänskliga handlingar kan tolkas och där fokus ligger på att få förståelse för människors beteende. Förförståelsen betonas inom hermeneutiken, vilket innebär att alla har en förförståelse som vi möter världen med. Under arbetets gång har det diskuterats kring författarnas egen förförståelse gällande studieobjekten för att bli medvetna om hur det kan påverka studien.

I detta arbete kommer en abduktiv forskningsansats användas. Bryman (2018) skriver att abduktion generellt sett är induktiv men att det som skiljer dessa åt är att abduktionen fokuserar på att försöka förklara och förstå deltagarnas synsätt. Vid en induktiv ansats är författaren fri från teorier vid datainsamlingen, för att sedan analysera datan med hjälp av teorier (Bryman, 2018). På grund av författarnas förförståelse kring alkohol-och drogmissbruk samt våld i nära relation har en abduktiv ansats använts. I början av forskningsprocessen reflekterades det kring vilka teoretiska perspektiv som kan vara lämpliga utifrån syftet med studien, dock har det inte funnits några förutbestämda teorier som vi utgått ifrån. Under och efter datainsamlingsprocessen har andra teoretiska begrepp kommit upp till ytan och vi analyserade slutligen datan med andra teoretiska perspektiv än de som reflekterades kring från början. Författarna har med andra ord hoppat mellan teori och empiri för att låta förståelsen successivt växa fram.

5.2 Datainsamlingsmetod

I detta arbete har kvalitativa semistrukturerade intervjuer genomförts med socialsekreterare från olika kommuner i Sverige som arbetar med alkohol-och drogmissbruk. Kvalitativa semistrukturerade intervjuer ansågs vara mest lämpat för detta arbete då enskilda socialsekreterares erfarenheter och uppfattningar undersöktes. Semistrukturerade intervjuer valdes som datainsamlingsmetod för att det skulle finnas utrymme att ställa följdfrågor utifrån intervjupersonernas svar, detta för att få möjlighet

att följa upp framväxande teman. En fördel med att göra kvalitativa intervjuer är att det finns många olika sätt att variera intervjuerna då det inte behövs fasta eller standardiserade frågeformulär vid genomförandet (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2015). Detta gör att intervjuerna kan ge mer öppna svar och ge en bredare och mer nyanserad bild av ett fenomen. I en semistrukturerad intervju har intervjuaren en uppsättning frågor som kan beskrivas som ett frågeschema och frågornas ordningsföljd kan variera (Bryman, 2018). I detta arbete har en intervjuguide med olika huvudrubriker använts (se bilaga 2), där följdfrågor kunde ställas utifrån intervjupersonernas svar. Tiden på intervjuerna varierade mellan 30 minuter och en timme, beroende på intervjupersonernas svar samt antalet följdfrågor.

5.3 Urval

I denna studie har ett målstyrt urval använts. Ett målstyrt urval innebär att urvalet görs strategiskt för att hitta personer som är relevanta för att besvara frågeställningarna (Bryman, 2018), vilket i denna studie är socialsekreterare som arbetar eller har arbetat med missbruk och har erfarenhet av ASI-intervjun. Vi valde att avgränsa oss till att intervjua socialsekreterare som träffat klienter som varit våldsutsatta eller våldsutövare. Det genomfördes totalt fem intervjuer, dock var det sex socialsekreterare som visade intresse för studien. En av dessa hade genomfört ASI-intervjuer men aldrig identifierat någon våldsutövare eller våldsutsatt under intervjun, och valdes därför bort. Det finns olika typer av målstyrda urval, och i denna studie har bekvämlighetsurval valts. Bekvämlighetsurval innebär att intervjupersonerna består av individer som varit tillgängliga för forskaren (Bryman, 2018). Risken med bekvämlighetsurval är att det är mycket svårt att generalisera resultaten, vilket inte heller är målet med studien då den är kvalitativ (Bryman, 2018).

För att hitta intervjupersoner till studien har en Facebook-grupp för socionomer används för att annonsera önskan om intervjupersoner samt studiens syfte. Facebookgruppen innefattar socionomer från kommuner i hela Sverige, där de som var intresserade av att delta i studien fick ta kontakt via mejl (se bilaga 5). Det fanns ingen geografisk avgränsning i sökandet på intervjupersoner utan vi riktade oss till socialsekreterare i hela Sverige. Tidigare kontakter till författarna till studien har också tillfrågats om att delta i studien.

Fem socialsekreterare från olika kommuner i Sverige intervjuades. Alla intervjupersoner var kvinnor och de har fått de fiktiva namnen Anna, Birgitta, Carin, Denise och Elin. Två av de fem intervjupersonerna arbetar endast med målgruppen unga vuxna, 18-25 år, där alkohol-och drogmissbruksärenden ingår. De andra tre arbetar med vuxna alkohol-och drogmissbrukare i alla åldrar. Anna har arbetat i missbruksområdet längst, ca 30 år och arbetar i en medelstor kommun. Birgitta och Elin har båda arbetat med missbruk i 1,5 år. Birgitta arbetar i en medelstor kommun medan Elin arbetar i en liten kommun. Carin har arbetat med målgruppen unga vuxna i 7 år och Denise med samma målgrupp i ca 3 år. Carin och Denise är socialsekreterare i en stor kommun.

5.4 Analysmetod

Analysmetoden som använts för att analysera den insamlade datan är tematisk analys. Tematisk analys innebär att forskaren söker efter återkommande teman i det transkriberade materialet för att sedan beskriva dessa och analysera dem för att få svar på forskningsfrågorna (Braun & Clark, 2006). Ett tema kan beskrivas som en grupp av koder som har identifierats utifrån den insamlade datan, som är särskilt intressanta för det som undersöks. En kod kan beskrivas som en etikett eller ett namn på en meningsbärande enhet i materialet, som kortfattat beskriver dess innehåll. Kategorisering innebär att koderna med liknande innehåll grupperas (Bryman, 2018).

Tematiseringen har skett utifrån Braun och Clarks (2006) sex steg. Det första steget var att transkribera det insamlade materialet, vilket skett ordagrant men där vissa felsägningar och mellanord har tagits bort, utan att påverka det meningsbärande i materialet. Efter transkriberingarna kunde materialet börja kodas, kategoriseras och tematiseras. Vi började kategorisera de koder som ansågs relatera till varandra och diskuterade kring de koder som stack ut i materialet. De mönster som hittades i materialet diskuterades mellan författarna och möjliga teman började växa fram. Materialet lästes igenom ytterligare gånger, tills två huvudteman valdes ut. Till en början var eventuella underteman många, men slutligen valdes tre ut under respektive huvudtema för att ge en nyanserad bild av resultatet samt uppfylla studiens syfte och besvara dess frågeställningar.

Braun och Clark (2006) beskriver att en tematisk analys kan ske på semantisk nivå vilket innebär att författarna bildar teman utifrån vad intervjupersonerna har sagt och försöker att inte analysera vad intervjupersonen sagt vid sökandet efter teman (Braun & Clark,

2006). Detta är något författarna i denna studie gjort då sökandet av teman inte skett på latent nivå utan de teman som slutligen valts är mer av beskrivande karaktär.

Innan datainsamlingen reflekterade och diskuterade författarna kring sin egen förförståelse om alkohol-och drogmissbruk samt våld i nära relation. Studiens författare har tidigare förförståelse från studier, VFU samt arbete kring olika sociala problem. Författarna hade en uppfattning kring våld i nära relation och alkohol- och drogmissbruk och att det ofta samvarierar, dock ingen tidigare förförståelse om ASI. Under processens gång har det reflekterats kring begreppet bracketing, vilket enligt Tufford och Newman (2012) används för att försöka minska konsekvenserna av att författarens förförståelse påverkar resultaten i studien. Författarna till studien har försökt sätta sin förförståelse inom parentes för att sedan gå tillbaka och använda den som hjälpmedel vid analysen. Detta för att sätta eventuella fördomar åt sidan vid datainsamlingen-processen och kunna identifiera centrala teman. Författarnas förförståelse diskuteras vidare i avsnittet "Metoddiskussion".

5.5 Studiens tillförlitlighet

Enligt Bryman (2018) består en studies tillförlitlighet av fyra kriterier; trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och en möjlighet att styrka och konfirmera (Bryman, 2018).

5.5.1 Trovärdighet

Bryman (2018) beskriver att en studies trovärdighet ökar genom att forskningen skett i enlighet med de regler som finns samt att rapportering av resultatet stämmer överens med den sociala verklighet studiens intervjupersonerna förmedlat (Bryman, 2018). Författarna av studien har båda varit med under intervjuerna samt läst igenom det transkriberade materialet flertalet gånger. Författarna har fått samma uppfattning av intervjupersonernas svar och har vid tematiseringen tolkat resultatet på en semantisk nivå, vilket innebär att författarna bildar teman utifrån det intervjupersonerna sagt, utan att tolka för mycket vid tematiseringen. För att öka trovärdigheten har författarna ansett att det är viktigt att reflektera över sin egen förförståelse. Författarnas förförståelse har redovisats under metod samt metoddiskussion och författarna har under uppsatsen reflekterat kring hur detta kan påverka resultatet. Bracketing har använts för att försöka åsidosätta författarnas förförståelse under studiens gång, för att sedan använda den vid resultatet.

Bryman (2018) menar att trovärdigheten kan öka genom att resultaten rapporteras till de som ingått i studien för att de ska kunna bekräfta att forskaren uppfattat personen rätt. På grund av studiens omfattning med dess tidsbegränsningar har inte resultatet kunnat förmedlas till intervjupersonerna innan inlämningen av studien. Detta kan anses vara en brist för uppsatsens trovärdighet. Den kommer istället skickas till intervjupersonerna i efterhand enligt överenskommelse med dem.

5.5.2 Överförbarhet

Bryman (2018) menar att överförbarhet innebär att studien kan genomföras i en annan kontext och få samma resultat. Överförbarhet är inte något som eftersträvas i denna studie då den är kvalitativ och endast undersöker ett fåtal socialsekreterares uppfattning. Kvalitativ forskning eftersträvar ofta inte att kunna överföra resultat till en annan kontext utan fokuserar mer på täta och fylliga beskrivningar av ett visst fenomen (Bryman, 2018). För att överförbarheten i denna studie ska styrkas har urvalsmetoden och urvalet beskrivits tydligt. I denna studie har även relevant tidigare forskning jämförts med resultaten.

5.5.3 Pålitlighet

För att skapa pålitlighet i en studies resultat krävs att författarna tydligt beskriver forskningsprocessens olika faser (Bryman, 2018). För att säkerställa pålitlighet har författarna av studien varit transparenta i sitt tillvägagångssätt och redogjort för forskningsprocessens alla delar samt inte undanhålla något steg eller information. Även bilagor såsom informationsbrev och intervjuguide har bifogats.

5.5.4 Möjlighet att styrka och konfirmera

Bryman (2018) menar att det sista kriteriet ”möjlighet att styrka och konfirmera” innebär att forskaren ska vara objektiv under forskningsprocessen. Detta är dock en omöjlighet i kvalitativ forskning, vilket är något som författarna diskuterat kring under processens gång. Författarna har försökt bracketera sin förförståelse för att gå in så objektivt som möjligt i datainsamlingsprocessen, för att sedan gå tillbaka till förförståelsen vid analysen.

5.6 Forskningsetiska överväganden

Bryman (2018) beskriver fyra grundläggande huvudprinciperna för att genomföra svensk forskning. Dessa är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet. Intervjupersonerna i denna studie fick ta del av ett informationsbrev (bilaga 3) där studiens syfte har beskrivits, samt villkor för deltagande. Detta medför att informationskravet uppfylls. Informationsbrevet skickades ut och i samband med det fick intervjupersonerna ett samtyckesblankett (se bilaga 4) där det framgår att deltagarna har rätt att bestämma över sin medverkan i studien. I början av varje intervju frågade vi intervjupersonerna om de har några frågor kring informationsbrevet eller om något kunde förtydligas. Vi frågade också om de läst samtyckesblanketten och om de samtyckte till att medverka i studien. Alla intervjupersoner gav sitt muntliga samtycke. Intervjupersonernas uppgifter har hållits konfidentiella och det är bara studiens författare som vet vilka intervjupersonerna är. Deras personuppgifter har förvarats på ett sådant sätt att obehöriga inte har kunnat ta del av deras personliga uppgifter, därav har konfidentialitetskravet uppfyllts. Inspelat material har raderats efter att transkriberingen skett. Nyttjandekravet innebär att all data som samlas in enbart skall användas för uppsatsens syfte (Bryman, 2018). I denna studie har detta uppfyllts då datan som samlats in endast har använts till studien.

6. Resultat och analys

I följande kapitel redovisas det resultat som datainsamlingen har gett. Resultaten presenteras med två huvudteman. Huvudtema ett är "ASI-intervjuns användbarhet" och har följande underteman:

- Positivt för screening
- Svårigheter med intervjuns struktur och utformning av frågorna,
- Tidspress och komplex problematik.

Andra huvudtemat är "Att stödja våldsutövare och våldsutsatta", vilket har följande underteman;

- Kunskap och systematiskt arbetssätt
- Samverkan
- Relationens betydelse

Intervjupersonerna har tilldelats de figurerade namnen Anna, Birgitta, Carin, Denise och Elin.

6.1 ASI-intervjuns användbarhet

6.1.1 Positivt för screening

Under intervjuerna framkom det att intervjupersonerna tycker att ASI-intervjun är användbar för att screena eller upptäcka våld och att det är positivt att frågorna om våld finns med. Genom att frågor om våld och våld i nära relationer finns med i ASI-manualen blir frågorna inte så laddade och det blir odramatiskt för socialsekreterare att ställa dem. Klienterna känner sig inte heller utpekade då samma frågor ställs till alla. Anna beskriver det såhär;

De kan liksom säga ett ja och så sen blir det lite så att man går vidare till nästa fråga så får man lite tid att liksom, ja, landa i det man faktiskt har sagt och fundera över om man vill berätta mer.

Socialstyrelsen (2022a) menar att eftersom frågorna är standardiserade ska i teorin intervjun ge likvärdiga svar av hög kvalitet, oavsett vem som genomför intervjun. ASI är

en standardiserad bedömningsmetod vilket kan bidra till att informanterna anser att ASI-intervjun kan avdramatisera frågor av allvarlig art. Det kan anses vara betryggande för socialsekreteraren att ha standardiserade frågor som kan ställas till alla. Att ha ett handlingsutrymme innebär en möjlighet att välja sitt agerande utifrån de villkor som organisationen sätter samt förhålla sig till klientens behov (Svensson et al., 2021). Utifrån vad intervjupersonerna säger om att det är bra att frågorna om våld finns i manualen och att samma frågor ställs till alla kan tolkas som att socialsekreterarna inte alltid vill ha mycket handlingsutrymme. Det är möjligtvis betryggande för socialsekreterarna att följa en standardiserad bedömningsmetod och veta exakt vilka frågor som ska ställas.

6.1.2 Svårigheter med intervjuens struktur och utformning av frågorna

När det kommer till att utreda våld i nära relation menar intervjupersonerna att ASI-intervjun inte är så användbar då det finns så få frågor kring det och det kan göra det svårare att identifiera våld i nära relation. För att utreda våld behövs istället andra frågor och instrument, exempelvis FREDA, vilket är ett standardiserat verktyg för att identifiera och utreda våld i nära relation. Att ASI är en manualbaserad metod kan generellt underlätta för socialsekreterarna som arbetar med det eftersom det finns ett färdigt frågeformulär att följa. Dock menar Carin att det kan kännas svårt när det är manualbaserat då det finns en rädsla för att göra fel eftersom tanken är att det ska vara på ett visst sätt.

Flera av intervjupersonerna menar att det troligtvis finns ett stort mörkertal av både våldsutsatta och våldsutövare som de möter vid genomförandet av ASI-intervjun, detta på grund av hur frågorna kring våld är formulerade. Carin menar exempelvis att frågorna kring våldsutövande i manualen fokuserar på om klienten varit dömd för våldsbrott, våld i nära relation inräknat. Det finns troligtvis ett stort mörkertal eftersom många inte blir dömda. I grundintervjun ställs frågan om klienten varit misshandlad de senaste 30 dagarna eller tidigare i livet, vilket gör att det kan missas om klienten blivit misshandlad exempelvis för två månader sedan. Detta gör att det även finns ett mörkertal kring klienter som är våldsutsatta. I uppföljningsintervjun finns inte den frågan med, vilket blir en miss då det inte följs upp, även om det visade sig i grundintervjun att klienten var våldsutsatt.

Socialsekreterarna menar att följdfrågor om våld kan ställas men det är beroende av den enskilde socialsekreterarens nyfikenhet och intresse. Intervjupersonerna är överens om att klienterna de möter ofta inte har kunskap om olika typer av våld och hur det kan yttra

sig. För klienter förknippas ofta begreppet våld med fysiska bråk såsom knytnävslag, vilket är en onyanserad bild av våld och våld i nära relationer. Då våld ofta är normaliserat hos klienter menar flera av intervjupersonerna att det krävs att man förklarar för klienten vad som menas med våld och att definiera olika våldstyper, såsom fysiskt, psykiskt och sexuellt våld. Det blir upp till socialsekreteraren att beskriva för klienten om olika våldstyper då det inte finns med i manualen. Carin beskriver det såhär;

Att våld kan se ut på olika sätt, man kan ge mer exempel. Det blir upp till varje socialsekreterare att svara på, om de presenterar den här frågan med bakgrundsinformation. Men enligt ASI manualen finns det inte, då är det bara att ställa frågan rakt upp och ner. Då är det svårt att veta hur de definierar våld, det här när man säger misshandel, att bara ställa frågan om man blivit misshandlad, då får man en bild i huvudet att det handlar om ett fysiskt bråk. Att man blivit psykiskt misshandlad, ja men är det att man blivit kränkt, hotad, nedvärderad, nja, det kanske inte... Och när man bara ska svara ja eller nej, det är väldigt definitiva svar.

Svensson et al., (2021) menar att handlingskompetens innebär att den professionella måste kunna förhålla sig till och anpassa sig till olika situationer. Det kan därför anses vara viktigt att socialsekreterare innehar en handlingskompetens även när de använder manualbaserade bedömningsmetoder, såsom ASI-intervjun. Det faktum att Carin beskriver att socialsekreterare kan vara rädda för att göra fel när de gör ASI-intervjun kan möjligtvis bidra till att socialsekreterare inte vågar vara flexibla. Att ha ett handlingsutrymme innebär en möjlighet att välja sitt agerande utifrån de villkor som organisationen sätter, samt förhålla sig till klientens behov (Svensson et al., 2021). Det kan tolkas som att Carin känner ett mindre handlingsutrymme än resten av intervjupersonerna då hon vill följa manualen så mycket som det går. Det kan också tolkas som att Carin känner en osäkerhet i sin yrkesroll eftersom hon har en rädsla för att göra fel. Svensson et al., (2021) beskriver att osäkerheten i yrkesrollen består i att det finns stora möjligheter att påverka både sin personliga utveckling, utveckling av professionen samt utifrån organisationens uppdrag och klienternas behov. Om socialarbetaren inte tar ansvar och utvecklar det handlingsutrymme som finns, riskerar socialarbetaren att hamna i en negativ professionell utveckling. Carin beskriver att hon helst följer ASI-manualen, vilket kan tolkas som att hon inte utvecklar sitt handlingsutrymme och därför skapas en rädsla att göra fel.

Svensson et al. (2021) menar att socialsekreterarens personliga värderingar och intressen spelar en betydande roll i hur handlingsutrymmet används. Även om socialt arbete bygger på kunskap så är kunskapen konstruerad utifrån drivkrafter och intressen. Att inte ha ett intresse eller en nyfikenhet att ställa följdfrågor kan därför tolkas påverka vilka frågor som ställs och vilken information som framkommer i ASI-intervjun. Utifrån detta kan det tolkas som att socialsekreterarna har ett handlingsutrymme i den mån att de kan bestämma vilka följdfrågor de ska ställa och prioritera att ställa frågor kring områden de har intresse för. Att socialsekreteraren använder sitt handlingsutrymme för att ställa följdfrågor kring det kan därför tolkas som en förutsättning för att våldsutövande och våldsutövare ska kunna framkomma. I denna studie har det framkommit att ge bakgrundsinformation om våld i nära relationer och hur våldet kan yttra sig är upp till den enskilda socialsekreteraren. Detta tyder på att socialsekreterarnas handlingsutrymme spelar roll när det kommer till identifierandet av våld i nära relation, nämligen vilken bakgrundsinformation kring våld som ges samt hur frågorna ställs.

6.1.3 Tidspress och komplex problematik

En annan svårighet med att identifiera våld i nära relationer i ASI-intervjun är att den är lång och tidskrävande. Detta gör att intervjupersonerna, trots att målet är att genomföra ASI-intervjun på så många som möjligt, väljer bort det på grund av tidsbrist och hög arbetsbelastning. Om en ASI inte görs så finns det risk att frågor om våld inte ställs. På grund av hög arbetsbelastning kan socialsekreterarna också behöva avgränsa sina följdfrågor för att ASI-intervjun inte ska ta för lång tid.

Intervjupersonerna beskriver sina klienter som individer med komplex problematik, vilket medför en tidspress för socialsekreterarna ur ett klientperspektiv. Klienter med tungt missbruk går oftast inte att genomföra en hel ASI med. När klienten har en komplex problematik kan socialsekreteraren behöva avgränsa eventuella följdfrågor så att intervjun inte blir allt för lång. Intervjupersonerna är överens om att inte göra ASI-intervjun för omfattande för klientens skull. Att korta ner eller dela upp intervjun samt att begränsa klienternas svar är lösningar som flera av intervjupersonerna nämner. Många klienter orkar inte sitta under så lång tid som en ASI-intervju tar. Att då ställa följdfrågor kring alla livsområden är inte ett alternativ. Eftersom ASI-intervjun är väldigt inriktad på

missbruket och att den omfattas av så många livsområden finns risken att följdfrågor kring våld i nära relationer inte prioriteras vid tidspress. Carin beskriver det såhär;

Och det finns ju en risk att det blir så mycket och stort, om det bara är våld kanske man enbart fokuserar på de delar och metoderna som är anpassat för det, men om det är missbruk, psykisk ohälsa, problem i familjen, kriminalitet, skulder, arbetslöshet, bostadslöshet, vi träffar ju personer som har en väldigt komplex problematik inom flera livsområden. Där kan det ju bli att man känner sig nöjd med att man har gjort alla ASI frågor, aha ska vi ha ett möte till och bara prata om våldet. Det kan tyvärr bli något som man inte lägger den extra tiden på. Om man inte vet eller fått en tydlig indikation att det faktiskt är ett problem.

Jarnecke et al., (2022) menar att risken för att utsätta sin partner för våld ökar i och med missbrukets allvarlighetsgrad. Att inte kunna genomföra ASI på klienter med tungt missbruk kan därför tolkas vara problematiskt då det kan vara de som utsätter sin partner för våld i störst utsträckning. Att möta klienter med komplex problematik ställer högre krav på socialsekreterarnas yrkeskompetens, både generell och reell kompetens (Svensson et al., 2021). Reell kompetens utvecklas med hjälp av erfarenheter av klientsituationer. Detta kan innebära svårigheter för de socialsekreterare som måste hantera komplex problematik och områden utanför deras ursprungliga yrkesroll. Det kan möjligtvis även leda till svårigheter med att identifiera allt våld, om socialsekreteraren inte har nog med generell och reell kompetens inom området.

Att ha ett handlingsutrymme innebär en möjlighet att välja sitt agerande utifrån de villkor som organisationen sätter, samt förhålla sig till klientens behov (Svensson et al., 2021). I denna studie är de flesta av intervjupersonerna överens om att ASI-intervjun behöver göras på olika sätt beroende på vilken klient de möter. Flera av intervjupersonerna beskriver att målet inom organisationen de arbetar inom är att det ska genomföras så många ASI-intervjuer som möjligt, men att de behöver anpassa sitt arbete efter klienten och att det inte alltid går att genomföra en ASI. Detta tyder på ett handlingsutrymme då de anpassar sig efter klienten och går emot målet inom organisationen.

6.2 Att stödja våldsutsatta och våldsutövare

6.2.1 Kunskap och systematiskt arbetssätt

Under intervjuerna har det framkommit att alla utom en socialsekreterare anser att de har nog med kunskap för att kunna arbeta vidare med ärenden där det förekommer våld i nära relation. Informanterna är dock klivna till om man någonsin kan ha nog med kunskap om våld och att det kan vara läskigt att arbeta med våld. Anna uttrycker dock inte denna klivenhet och hon är även den av informanterna som har längst erfarenhet av att arbeta med missbruksärenden. Elin svarar såhär på frågan om hon anser att hon har nog med kunskap om våld i nära relation:

Nej, det tycker jag aldrig. Sen har jag ju det egentligen, men våld är skitläskigt att jobba med tycker jag, jag vill inte att någon ska fortsätta bli utsatt eller känna att jag kränkt dem, att de bara "nu skiter jag i att vara på soc utan nu går jag hem i alla fall" och så blir de ihjälslagna eller fortsätter leva i en jättehemsk situation eller fortsätter slå sin fru eller sin man. Men alltså, det har jag väl. Men det är skitsvårt och frustrerande.

Några av intervjupersonerna beskriver att det inte finns något systematiskt arbetssätt kring våldsutsatthet och våldsutövande på deras arbetsplatser. Socialsekreterarna får gå utbildningar om våld, dock är det inget som är obligatoriskt. De är någorlunda förberedda på hur de skall möta en våldsutsatt klient, dock finns det inget systematiskt arbetssätt när socialsekreterarna möter någon som utövar våld i nära relation. Detta ansvar ligger då på socialsekreteraren. Det framgick att socialsekreterarna ofta fokuserar på om den våldsutsatta individen behöver omedelbart skydd samt att ta reda på våldets omfattning och uttryck. Om det framkommer att klienten inte är i behov av omedelbart skydd går man vidare med ASI-intervjun och återkommer till våldet senare. Elin menar att hon förutsätter att de kvinnor hon möter är våldsutsatta vilket tyder på att ett systematiskt arbetssätt behövs. Elin säger såhär;

...alla kvinnor jag träffat som missbrukar, där förutsätter jag att de blir utsatta för våld på ett eller annat sätt, ja. Sen är det inte alltid det kanske stämmer till 100 % men alltså det är ju ett våldsamt liv, att vara missbrukare.

Enligt Svensson et al. (2021) är yrkesutövares reella kompetens viktig, vilket innefattar erfarenheter från klientsituationer. Författarna menar att den reella kompetens samt

trygghet i yrkesrollen ökar i takt med tiden som yrkesverksam. Abrahamsson och Tryggvesson (2009) menar att det krävs kompetens och erfarenhet för att ASI-intervjun ska vara användbar. Annas mångåriga erfarenhet av yrket har möjligen gett henne mer trygghet och reell kompetens inom yrket, vilket bidrar till att hon inte uttrycker samma klivenhet som de andra kring frågan om kunskap om våld. Eftersom socialsekreterarna arbetar med missbruksärenden kan detta möjligtvis bidra till en osäkerhet kring kunskap om våld eftersom det inte är deras primära arbetsuppgift och de har inte lika stor erfarenhet av det. Att inte ha något systematiskt arbetssätt vid mötet med våldsutsatta individer kan därför anses problematiskt då mycket faller på socialsekreterarnas handlingsutrymme och kompetens. Alla socialsekreterare har troligtvis inte samma kompetens och trygghet i sin yrkesroll, vilket gör att alla klienter får samma hjälp. Om det hade funnits ett systematiskt arbetssätt hade möjligtvis fler fått hjälp.

6.2.2 Samverkan

Alla intervjupersoner menar att klienterna de arbetar med ofta har en komplex problematik och att de ofta måste samverka med andra yrkesprofessionella. Klienter har ofta psykisk ohälsa och trauma, vilket kan leda till svårigheter för individerna att identifiera hur de blir påverkade av våld i nära relation. Detta kan kräva intern och extern samverkan. Anna berättar att om en klient är för aktiv i sitt missbruk vill inte Våld i nära relation-avdelningen gå in med insatser i hennes kommun. Den insatsen som kan erbjudas till våldsutsatta är skyddade boenden, men då måste våldet vara pågående och av allvarligare slag. För våldsutövare finns det en brist på insatser. En problematik som framkom är att det är färre skyddade boenden som tar emot individer med alkohol och/eller drogmissbruk, vilket gör att klienter riskerar att inte få den hjälp de behöver. Anna menar att det inte finns något syfte med att ställa för mycket frågor kring våld i nära relation då det inte är säkert att klienten kommer få hjälp;

Också jag tänker väl lite oavsett vad det är, nu är det ju om våld men man behöver om man börjar rota i saker så behöver man ju också veta att man har någonstans att göra av det liksom. Det behöver man ju också veta, eller ta reda på liksom, ja men att det finns, att man har något att slussa vidare det till.

Vad organisationen har för regler och ramar kan troligtvis påverka socialsekreterarnas handlingsutrymme och möjlighet att stödja våldsutsatta och våldsutövare. Svensson et al.

(2021) menar att varje organisation sätter upp regler och ramar vilket skapar socialarbetarens handlingsutrymme. Att som socialsekreterare i Annas fall veta att en missbrukande klient inte kan få stöd och hjälp med våld i nära relation på grund av sitt missbruk kan möjligtvis leda till att våldsproblematiken prioriteras bort i ASI-intervjun på grund av vetskapen att klienten inte kan få hjälp på önskat sätt. Som alla intervjupersonerna nämnt är det missbruket som prioriteras i ASI-intervjun, kanske just för att klienterna måste vara nyktra för att få ta emot insatser för våld i nära relation. Detta kan skapa hinder för samverkan då klienten kan behöva hjälp med både våldsutsattheten och/eller våldsutövandet samt drog och/eller alkoholmissbruk samtidigt.

6.2.3 Relationens betydelse

Vid alla intervjuer lyfts relationens betydelse när det kommer till klientens möjlighet att öppna upp sig om våldsutsatthet eller våldsutövande i våld i nära relation. På Carins arbetsplats finns det en rekommendation kring att inte fråga vidare om våld vid det första mötet utan att en relation behöver skapas till klienten först. Informanterna menar att de som utövar våld i nära relation ofta inte vill se sig själva som våldsutövare, då de känner skam och är rädda för rättsliga påföljder. Det framkommer att det kan vara lättare att hitta våldsutsatta. Våldet kan även tonas ner av våldsutövaren och den våldsutsatta, vilket gör att relationen till socialsekreteraren blir ännu viktigare. Under intervjuerna har det framkommit att det är vanligt för dem med alkohol och/eller drogmisbruk att vara både utsatt för och utöva våld i nära relation.

Att få en bra relation med socialsekreteraren kan möjligtvis bidra till att klienterna vågar öppna upp sig trots att de känner skam. Elin anser att det kan bli svårt i en ASI-intervjun då frågorna inte bjuder in till att klienten känner förtroende till socialsekreteraren. Hon säger såhär:

Det är ju också kanske andra gången vi träffas så det är ju inte säkert att man känner att det här vill jag gärna berätta för min soc-tant att jag får stryk hemma eller att jag slår min fru eller så.

Det kan tolkas på Elin som att det kan finnas motstånd från klientens sida i förhållande till henne som socialsekreterare. Klienter kan ha olika förutsättningar att vilja skapa en relation med socialsekreteraren vilket kan skapa problem i relationen mellan

socialsekreterare och klient om inte socialsekreteraren har en utvecklad relationskompetens (Svensson et al., 2021). Vissa klienter har ett starkt motstånd mot att träffa socialsekreteraren vilket sätter högre krav på socialsekreterarens relationskompetens. Socialsekreteraren måste därför kunna byta positioner under samspelet med klienterna för att anpassa sig efter vilken klient de möter. Det är därför viktigt att som socialsekreterare kunna läsa av och anpassa sig efter vilket motstånd klienten har. Armelius och Armelius (2010) skriver att kvinnor som utsätts för våld i nära relation ofta känner skam på grund av sitt eget våldsamma beteende. Detta kan möjligtvis öka motståndet som klienten har gentemot socialsekreteraren och bidra till att det är svårare att identifiera våldsutsatta som också är våldsutövare då de inte vågar öppna upp sig om sitt våldsamma liv.

För att ha en bra relationskompetens är det viktigt att yrkesutövaren vågar vara sig själv för att komma in i sin yrkesroll som sitt sanna jag och inte ha en påklitrad yrkesroll som inte speglar yrkesutövares riktiga personlighet (Røkenes & Hanssen 2007). En god relationskompetens innefattar att skapa och upprätthålla en relation med klienten och yrkesutövaren behöver anpassa sig efter olika situationer. Detta kan innebära att relationen mellan socialsekreteraren och klienten påverkar ASI-intervjuns användbarhet att identifiera våldsutsatthet och våldsutövande i nära relationer. Det kan tolkas på Elin att hon anser att ASI-intervjun begränsar hennes relationskompetens och hennes möjligheter att skapa en relation till klienten då ASI-intervjun är uppbyggd på ett sådant sätt som inte bjuder in till relationsskapande. Att vara trygg i sin yrkesroll och ha en bra relationskompetens är därför troligtvis extra viktig i arbetet med ASI-intervjun.

7. Diskussion

I detta avsnitt kommer studiens viktigaste resultat att sammanfattas och diskuteras utifrån tidigare forskning och teoretiska perspektiv. En metoddiskussion samt förslag till framtida forskning kommer även att presenteras.

7.1 Sammanfattning av studiens viktigaste resultat

Syftet med denna studie var att undersöka hur socialsekreterare inom alkohol- och drogmissbruksområdet uppfattar ASI-intervjuns användbarhet att identifiera våld i nära relation samt stödja våldsutsatta och våldsutövare. Studiens resultat visar att socialsekreterarna tycker att ASI-intervjun är ett bra sätt att screena våld på och att det är positivt att frågorna om våld finns med. Dock menar de att ASI-intervjun inte är ett användbart verktyg för att utreda våld eller ger möjlighet till att stödja våldsutsatta och/eller våldsutövare. Vidare framkommer det ett flertal faktorer som påverkar hur användbar ASI-intervjun är för att identifiera våld i nära relation; Socialsekreterarnas arbetsbelastning, klienternas komplexa problematik, relationen mellan socialsekreterare och klient, samt socialsekreterarens eget intresse att ställa följdfrågor samt deras kunskap om våld i nära relationer. Samverkan är även ett viktigt inslag för att ge klienten den hjälp som behövs. Det har även framkommit att vissa socialtjänster inte har ett systematiskt arbetssätt kring våld i nära relation.

7.2 Resultatdiskussion

Socialstyrelsen (2022a) menar att ASI-intervjuns frågor är formulerade på ett konkret och sakligt sätt vilket ger uppgifterna en likvärdig standard, oberoende av vem som intervjuar och vem som blir intervjuad. I denna studie har det dock framkommit att intervjun påverkas mycket av vem som genomför den, då eget intresse för vissa områden påverkar vilka följdfrågor som ställs och då indirekt vad som kan framkomma under intervjun. Socialsekreterare som inte intresserar sig för våld i nära relationer kan därmed ha större risk att missa om en klient är våldsutsatt och/eller våldsutövare.

Abrahamson och Tryggveson (2009) menar att enligt socialsekreterare är fördelar med ASI-intervjun att den ger stöd, en trygg struktur samt en ökad rättssäkerhet för klienterna. Denna studie har dock påvisat att ASI-intervjun kan göras på olika sätt och hur ASI-intervjun struktureras beror på den enskilda socialsekreteraren. Detta kan påverka

rättssäkerheten för klienterna då det beror på vilken socialsekreterare de får möta. Att ASI är en standardiserad metod med en manual är dock inte optimalt för att identifiera våld i nära relationer. Frågorna om våld i nära relationer i ASI-intervjun är bristfälliga vilket ställer krav på socialsekreteraren att ställa följdfrågor för att få fram information. Om ASI-intervjun följs till punkt och pricka är ASI-intervjuns frågor otillräckliga för att identifiera våld i nära relationer.

Jarneck et al. (2022) menar att våld i nära relation ofta förekommer hos individer med alkohol-och drogmissbruk vilket gör att det kan ifrågasättas varför frågorna inte omformuleras eller utvecklas. Eftersom många klienter med alkohol-och drogmissbruksproblematik genomför ASI borde ASI vara ett utmärkt tillfälle att identifiera vilka som är våldsutsatta och/ eller våldsutövare, för att sedan kunna gå vidare med en FREDA. Frågorna om våld i nära relation borde därför vara mer omfattande och tydliga i manualen så att det blir enklare för socialsekreterarna att identifiera våldet, och sedan fortsätta med en FREDA.

Att ASI innehåller strukturerade intervjuer innebär att alla klienter får samma frågor ställda enligt samma anvisningar, vilket höjer kvaliteten på uppgifterna och gör dem jämförbara (Socialstyrelsen, 2003b, refererad i Engström 2005). Kritik har också riktats mot strukturerade intervjuer då klienten ses som en i mängden istället för en individ med individuella problem (Socialstyrelsen, 2003b, refererad i Engström 2005). Detta leder till att dialogen kommer i skymundan av de strukturerade intervjufrågorna vilket leder till ett sämre klientbemötande och att klientens behov inte kommer i första hand. Att använda standardiserade metoder inom socialt arbete kan därför anses problematiskt då fokus kan vara att följa manualen istället för att anpassa intervjun efter klienten. I denna studie har det framkommit att socialsekreterare i hög utsträckning anpassar intervjun efter klienten, vilket också är en förutsättning för att våld i nära relationer ska kunna identifieras. Detta tyder på att standardiserade manualbaserade intervjuer inte kräver att manualen följs. En manualbaserad metod ska egentligen följas, därför är socialsekreterarnas svar en indikation på att frågorna i manualen behöver utvecklas, eftersom följdfrågor anses vara en förutsättning för att kunna identifiera våld i nära relation. Björk (2013) menar att det krävs flexibilitet i arbetet med ASI och att professionella som använder ASI i praktiken behöver strategier för att hantera olika situationer som kan uppstå under intervjun. Även detta tyder på att manualen inte behöver följas, samt att det ställer högre krav på socialsekreterares kompetens.

Det har framkommit att många klienter inte har kunskap om olika våldsformer och vad som kan klassas som våld. Om socialsekreterarna följer ASI-intervjun ska frågan ställas utan att ge bakgrundsinformation kring olika våldstyper. Dock säger Socialstyrelsen (2022a) att om socialsekreteraren förklarar innebörden i frågorna och svarsalternativen blir svaren mer nyanserade och rättvisande. I denna studie har det framkommit att om ASI-manualen följs ska frågan om våldsutsatthet och våldsutövande ställas utan bakgrundsinformation. Att ge adekvat information till klienten kring olika våldstyper kan därför anses relevant behöva förtydligas i ASI-manualen. Om klienten ska få informationen blir det upp till varje socialsekreterare att definiera olika våldstyper för klienten samt hur våldet kan yttra sig. Vid hög arbetsbelastning och tidspress ur ett klientperspektiv kan det tänkas vara lågprioriterat under ASI-intervjun.

Om klienterna inte har tillräcklig information om olika våldstyper och hur det kan yttra sig, blir det ännu svårare för socialsekreterare att identifiera om någon är våldsutsatt och/eller våldsutövare. En lösning för att förenkla identifierandet skulle kunna vara att införa ett område i ASI-intervjun som handlar endast om våld i nära relationer, där en regel finns att alltid redogöra för klienten om olika våldstyper innan frågorna ställs. Dock kan det ifrågasättas hur detta skulle kunna genomföras i praktiken. Eftersom ASI-intervjun är en metod som främst fokuserar på missbruk är det troligtvis inte realistiskt att föra in ännu ett frågeområde när intervjun redan är så omfattande.

I studien har det även framkommit att klienter kan normalisera våldet de utsätts för eller utsätter någon för. Hashimoto et al. (2021) beskriver att män som samtidigt har ett alkohol- och/eller drogmissbruk ofta minimaliserar och normaliserar det våld de utsätter sin partner för. Armelius och Armelius (2010) menar att kvinnor med alkohol och/eller drogmissbruk kan normalisera våldet de utsätts för. Denna normalisering kan tänkas bero på att dessa våldsutövare inte har nog med kunskap för att veta att de utsätter sin partner för våld, om det till exempel handlar om psykiskt våld. Detta kan även vara relevant för den som är våldsutsatt, att den våldsutsatta inte förstår att hen utsätts för våld på grund av bristande kunskap om olika våldstyper. I ASI-intervjun ställs en fråga om klienten blivit misshandlad, vilket gör att fokus lätt hamnar på fysiskt våld. Det finns tillägsfrågor om sexuellt och psykiskt våld men på grund av hur frågan är formulerad från början kan det innebära att fokus ligger på det fysiska våldet. Frågorna skulle möjligtvis kunna

omformuleras för att tydliggöra för klienten att våld kan uttrycka sig på andra sätt än fysiskt våld.

Att klienter minimaliserar och normaliserar våld kan innebära att våld i nära relation inte framkommer i ASI-intervjun. Detta gör det viktigt att socialsekreterare både beskriver vad våld är och hur våld kan yttra sig, samt har nog med kunskap om våld i nära relation, vilket framkommit i denna studie att det finns en tveksamhet kring. Det anses relevant för socialsekreterare inom missbruksområdet att gå kurser om våld för att kunna ha en förståelse kring ämnet. Inom missbruksområdet har det framkommit att det förekommer att socialsekreterare kan gå utbildningar kring våld i nära relationer, dock är det inte obligatoriskt vilket gör att det är intresse och nyfikenhet hos socialsekreterare som avgör om utbildning genomförs eller inte.

Abrahamsson och Tryggvesson (2009) menar att ASI-intervjun skapar ett underlag för vidare kontakt med klienten och tar reda på vilka områden klienten har problem i, vilka hjälpbehoven är, vilka insatser som är möjliga och var hjälpen bör sökas. Med hjälp av den erhållna informationen skall en lämplig behandling kunna erbjudas. I denna studie har det framkommit att ASI-intervjun i första hand är inriktad på missbruket vilket gör att annan problematik kan vara svår för klienten att få hjälp och stöd med vid ett aktivt missbruk. Det är exempelvis endast när individen är nykter som Våld i nära relationer-enheten går in med insatser. ASI-intervjun anses därför inte öppna upp för samverkan kring individer med komplex problematik eftersom klienterna inte kan få rätt stöd på grund av missbruket. Socialsekreterare som arbetar med missbruk kan inte ge resurser som täcker individens alla komplexa behov och då behövs en samverkan som fungerar. I de fall där klienten inte får hjälp av andra instanser på grund av det pågående missbruket kan denna samverkan anses icke-funktionell.

Enligt Socialstyrelsens nya föreskrifter (HSLF-FS 2022:39) har socialnämnden ett ansvar att stödja individer som är utsatta eller utövare av våld i nära relation. Denna studie visar en brist på detta eftersom individer i aktivt missbruk som samtidigt är i en våldsam relation inte kan få ta del av vissa insatser om klienten inte är nykter. Det kan tänkas vara svårt att bli nykter när individen samtidigt är utsatt för eller utövar våld i nära relation. Radcliffe et al. (2021) menar att män i relationer där båda brukar flera substanser beskriver att de använder våld och kontroll mot sin partner. Det kan därför vara en

förutsättning för de som är utsatta för våld i nära relation att få insatser för våldet för att kunna bli nykter. En alternativ tolkning är att det troligtvis finns anledning till att klienten inte kan få stöd med våldsutsatthet och/eller våldsutövande under ett aktivt missbruk. En individ som har missbruksproblematik i kombination med våld i nära relation är troligtvis inte mottaglig för behandling från flera håll samtidigt. Dock borde individer som vill kunna erbjudas denna hjälp. Det är även möjligt att det finns skillnader mellan olika kommuner och att vissa kommuner erbjuder VINR- insatser till människor med ett aktivt alkohol och/eller drogmissbruk.

Enligt Socialstyrelsen (HSLF-FS 2022:39) har socialnämnden ett ansvar för att fastställa rutiner kring när socialsekreterare skall fråga klienter om våld i nära relation. Detta kan exempelvis ske genom att ställa frågor om våld när andra problem utreds, såsom missbruk. Socialnämnden har även ett ansvar att undersöka om de insatser som erbjuds till våldsutsatta uppfyller de behov som finns och detta ansvar gäller nu även för våldsutövare (HSLF-FS 2022:39). Om det framkommer att någon är våldsutsatt ska en bedömning av risken för vuxna att utsättas för ytterligare våld utredas av Socialnämnden. En ny bedömning ska också göras vid behov. Det är viktigt att socialnämnden inte bara gör riskbedömningen vid ett tillfälle utan ser över och utvärderar om bedömningen behöver ändras (HSLF-FS 2022:39). Det har framkommit en brist i uppföljningsintervjun då frågan om klienten blivit misshandlad inte finns med. Våld i nära relation riskerar då att inte följas upp vilket gör att föreskrifterna om att utvärdera om bedömningen behöver ändras riskerar att inte uppfyllas.

Resultatet i denna studie tyder på en brist på något systematiskt arbetssätt kring arbetet med våld i nära relationer i alkohol-och missbruksärenden om det framkommer att någon är våldsutsatt och/eller våldsutövare. Det kan ifrågasättas varför det saknas systematiska arbetssätt kring våld i nära relationer eftersom det är ett utbrett problem hos klienter med alkohol-och drogmissbruksproblematik. Socialstyrelsens nya föreskrifter (HSLF-FS 2022:39) talar för det faktum att det finns behov av ett systematiskt arbetssätt kring våld i nära relation för socialsekreterare som arbetar med drog och/eller alkoholmissbruk, vilket denna studie visar en brist på.

7.3 Metoddiskussion

Enligt Bryman (2018) har kritik riktats mot kvalitativ forskning, då den anses vara subjektiv samt att det kan vara svårt att replikera en undersökning. Samtidigt kan en kvalitativ metod ge forskaren en djupare förståelse för målgruppen som studeras. Bryman (2018) menar att en fördel med semistrukturerade intervjuer är att det är flexibelt i och med att det inte finns ett färdigt frågeformulär som måste följas. Detta innebär en möjlighet för intervjupersonerna att diskutera egna teman. I denna studie har intervjuguiden justerats i takt med att intervjuerna genomförts, då det under intervjuernas gång framkom att vissa frågor var upprepande och därför togs bort. Exempelvis lades frågorna "Kan du beskriva ditt handlingsutrymme i dessa ärenden" och "Upplever du att ASI-intervjun går att göra på olika sätt" ihop då informanterna svarade liknande på dessa frågor.

I denna studie har socialsekreterare intervjuats kring deras uppfattning av ASI-intervjuens användbarhet. Fem intervjupersoner har intervjuats vilket har gett möjlighet till ingående och djupare intervjuer. Dock är fem intervjuer för lite för att kunna uppfylla överförbarhetskriteriet i en kvalitativ studie, då andra socialsekreterare kan ha andra uppfattningar om det studerade. Eriksson- Zetterquist och Ahrne (2015) menar att vid kvalitativa intervjuer vill forskaren uppnå en mättnad, vilket innebär att ny data inte ger någon ny information. För att uppnå detta behöver i regel cirka 10-15 intervjuer genomföras. Dock kan mättnad förekomma tidigare då svaren är liknande och samma svarsmönster återkommer. Författarna till denna studie upplever att en viss mättnad uppnåtts då liknande svar var återkommande hos flera av intervjupersonerna. Ett hinder för att uppnå datamättnad har varit tidsbegränsningen för när denna uppsats skall lämnas in samt dess omfattning. I samråd med handledare har fem intervjuer ansetts vara ett lagom antal intervjuer att genomföra.

I denna studie genomfördes intervjuerna digitalt via Zoom. Bryman (2018) menar att det finns både för- och nackdelar med att genomföra intervjuer digitalt. En positiv aspekt är att det skapar möjligheter, flexibilitet och bekvämlighet för intervjupersonerna. En fördel med att genomföra digitala intervjuer i denna studie var att socialsekreterare från olika delar av landet deltagit som informanter. Detta kan vara en begränsning då intervjupersonerna arbetar på olika arbetsplatser med varierande storlek, vilket gör att ett annat resultat kan ha framkommit om intervjupersoner från samma arbetsplats och

kontext intervjuats. Alla socialsekreterare arbetar på olika arbetsplatser, vilka alla är utformade på olika sätt och har olika arbetssätt. Detta kan ses som en begränsning för resultatet i denna studie då resultatet ej är representativt för en enskild arbetsplats. Detta kan innebära svårigheter för överförbarheten då det inte finns en enhetlig kontext där informanterna kommit ifrån. Resultatet ger istället en bred bild av hur det kan se ut på olika arbetsplatser. Intervjupersonerna har varit positiva och bekväma med att genomföra intervjuerna digitalt, vilket kan ha att göra med en vana på grund av Covid-pandemin. Bryman (2018) menar att en negativ aspekt är att tekniska problem kan uppstå vid digitala intervjuer. Detta har dock inte skett under intervjuerna i denna studie. Det finns dock en risk att författarna kan ha gått miste om icke-verbal kommunikation såsom kroppsspråk i och med att intervjuerna har genomförts på zoom.

Inom hermeneutiken anses förförståelse vara en viktig del. Författarna till uppsatsen har löpande diskuterat hur förförståelse kan påverka studiens resultat. Författarnas förförståelse kan ha påverkat studiens resultat och det är möjligt att ett annat resultat hade framkommit om studien genomfördes av andra forskare. Studiens författare har tidigare förförståelse från studier, VFU samt arbete kring olika sociala problem. Författarna hade en uppfattning kring våld i nära relation och alkohol- och drogmisbruk och att det ofta samvarierar, dock ingen tidigare förförståelse om ASI. Innan datainsamlingen läste författarna på om ASI och diskuterade kring hur förförståelse om alkohol-och drogmisbruk samt våld i nära relation kan komma att påverka det framtida arbetet. Innan datainsamlingen var författarna tveksamma till om de frågor om våld var användbara för att identifiera våld i nära relation. Detta var dock inget som påverkade frågorna som ställdes till intervjupersonerna. Det finns en risk att vår förförståelse kan ha påverkat resultatet, dock har det diskuterats kring begreppet bracketing och författarna har försökt åsidosätta sin förförståelse under studiens gång för att sedan endast använda den under analysen.

7.4 Förslag till framtida forskning

I denna studie har socialsekreterares syn på användbarheten med att identifiera våldsutsatthet och våldsutövare i våld i nära relation undersökts. Ett återkommande tema har varit att ett systematiskt arbetssätt och en fungerande samverkan är viktiga för de individer med komplex problematik. En brist på detta har återfunnits i resultaten till denna

studie. Det anses relevant att forska vidare kring hur samverkan mellan missbruks-socialsekreterare och VINR socialsekreterare kan gå till på bästa sätt.

Referenslista

Abrahamson, M., & Tryggvesson, K. (2009). Socialtjänstens användning av standardiserade klientbedömningsinstrument – ASI som retorik och praktik i två svenska kommuner. *Nordisk alkohol-och narkotikatidsskrift*, 26(1), 21-39. Doi: 10.1177/145507250902600103

Armelius, K & Armelius, B-Å. (2010). *Våldsutsatthet och misshandel hos missbrukande kvinnor- resultat från ASI- intervjuer med 4290 kvinnor: En rapport till Socialstyrelsens utredning om våldsutsatta kvinnor med missbruk*. Institutet för Klinisk Psykologi i Umeå AB.

http://www.learningtransfer.se/Blanketter/files/Vald_mot_kvinnor.pdf

Beijer, U., af Klinteberg, B., Scheffel Birath, C. & DeMartinis, V. (2018). Facets of Male Violence Against Women With Substance Abuse Problems: Women With a Residence and Homeless Women. *Journal of Interpersonal Violence*, 33(9), 1391-1411. <https://doi.org/10.1177/0886260515618211>

Björk A. (2013). Working with Different Logics: A Case Study on the use of the Addiction Severity Index in Addiction Treatment Practice. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*. 30(3):179-199. doi:[10.2478/nsad-2013-0015](https://doi.org/10.2478/nsad-2013-0015)

Braun, V & Clarke, V. (2006) Using thematic analysis in psychology, *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>

Bryman, A (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder* (3 uppl.) Liber.

Elvin-Nowak, Y. M. S., Backman-Enelius, M. M., Åhlund, D. S., Barimani, M. M., Jonas, W. C., & Eriksson, J. A. (2023). Intimate partner violence and negative health consequences: A cross-sectional study among women in a regional sample in Sweden. *Scandinavian Journal of Public Health*. <https://doi.org/10.1177/14034948221148056>

Engström, C. (2005). *Implementering och utvärdering av Addiction Severity Index (ASI) i socialtjänsten: en fallstudie*. [Doktorsavhandling, Umeå universitet]. <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:143914/FULLTEXT01.pdf>

Eriksson-Zetterquist, U., & Ahrne, G (2015). Intervjuer. I G. Ahrne & P. Svensson. (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (2 uppl., s. 34-54). Liber.

Hashimoto, N., Radcliffe, Å. & Gilchrist, G. (2021). Help-Seeking Behaviors for Intimate Partner Violence Perpetration by Men Receiving Substance Use Treatment: A Mixed-Methods Secondary analysis. *Journal of interpersonal violence*, 36 (7-8) , 3142-3167. <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0886260518770645>

Jarnecke, A. M., Kirby, C., Flanagan, J. C., & Leone, R. M. (2022). Intimate Partner Violence and Couple Conflict Behaviors: The Moderating Effect of Drug Use Problem Severity. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(1–2), 1170-1196. <https://doi.org/10.1177/0886260520922369>

Kunskapsguiden. (14 januari 2020). *Om våldsutsatta kvinnor med missbruks- och beroendeproblem*.<https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/missbruk-och-beroende/valdsutsatta-kvinnor-med-missbruks--och-beroendeproblem/om-valdsutsatta-kvinnor-med-missbruks--och-beroendeproblem/>

Kvale, S., & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun* (3 uppl. Studentlitteratur.

Lipsky, M. (2010). *Street- level bureaucracy: dilemmas of the individual in public service*. Russell Sage foundation.

Lundgren, L., Brännström, J., Chassler, D., Wilkey, C., Sullivan, L., & Nordström, A. (2013). Mental Health, Substance Use, and Criminal Justice Characteristics of Males With a History of Abuse in a Swedish National Sample. *Journal of Dual Diagnosis*, 9(1), 47–60. <https://doi.org/10.1080/15504263.2012.749830>

Mehr, J., Bennett, E., Price, Julianne., De Souza, Nicola., Buckman, J., Wilde, Elisabeth., Tate, D., Marshall, A., Dams-O'Connor, K., & Esopenko, E. (2023). Intimate partner violence, substance use, and health comorbidities among women: A narrative review. *Frontiers in Psychology*, 13. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.1028375>

Radcliffe, P., Gadd, D., Henderson, J., Love, B., Stephens- Lewis, D., Johnson, A., Gilchrist, E., & Gilchrist, G. (2021). What Role Does Substance Use Play in Intimate Partner Violence? A Narrative Analysis of In-Depth Interviews With Men in Substance Use Treatment and Their Current or Former Female Partner. *Journal of interpersonal violence*, 36 (21- 22), 10285- 10313. DOI: 10.1177/0886260519879259

Røkenes, O-H, Hansen, P-H. (2007). *Bära eller brista: kommunikation och relationer i arbetet med människor*. Gleerups.

Skogens, L. (2011). *Uppföljning och utvärdering av användning av ASI inom socialtjänstens missbruksenheter i nordostkommunerna i Stockholms län*. (FoU rapport 18/2011). FoU Nordost. <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:466491/FULLTEXT01.pdf>

Socialstyrelsen. (2016). *Våld: Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer*. (Artikelnummer 2016-6-37).

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/handbocker/2016-6-37.pdf>

Socialstyrelsen. (2019). *Nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende: Stöd för styrning och ledning*. (Artikelnummer 2019-1-16).

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/nationella-riktlinjer/2019-1-16.pdf>

Socialstyrelsen (2022a). *ASI-manualen: Anvisningar till ASI grund och ASI uppföljning*. (Artikelnummer 2022-2-7769). <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2022-2-7769.pdf>

Socialstyrelsen. (2022b). *LVM i hälso- och sjukvården: Handbok för hälso- och sjukvårdens tillämpning av lagen om vård av missbrukare i vissa fall*. (Artikelnummer 2022-6-7917). <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/handbocker/2022-6-7917.pdf>

Svensson, K., Johnsson, E., & Laanemets, L. (2021). *Handlingsutrymme: utmaningar i socialt arbete* (2 uppl.). Natur & kultur.

Socialstyrelsens nya föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relation (HSLF-FS 2022:39). Socialstyrelsen. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/meddelandeblad/2022-6-8012.pdf>

Tufford, L., & Newman, P. (2012). Bracketing in qualitative research. *Qualitative social work*, 11 (1), 80-96. <https://doi.org/10.1177/1473325010368316>

Bilagor

Bilaga 1 - Litteratursökningsprocess

Målet med litteratursökningen var att hitta artiklar som handlade om sambandet mellan missbruk och våld i nära relation, artiklar som handlade om ASI-intervjun och hur den används i både internationell och svensk kontext samt som undersökte hur användbar ASI-intervjun är vid våld i nära relation. Forskning kring det sistnämnda har inte hittats, vilket påverkat litteratursökningsprocessen. Istället har det använts litteratur som behandlar ämnena var för sig. Sökningarna har begränsats till litteratur som är högst 20 år gamla. Sammanlagt har 14 artiklar, 4 rapporter från Socialstyrelsen, en föreskrift samt 5 böcker används i denna uppsats. 10 av artiklarna är peer-reviewed. Sammanfattningar av den valda litteraturen hittas nedan under rubriken "Tidigare forskning". Sökmotorerna som användes var SwePub, Scopus och SocIndex. Socialstyrelsens webbplats användes också för att hitta relevant information om ASI, våld i nära relation samt missbruk. Socialstyrelsen är en viktig aktör inom socialt arbete och lagstiftning, vilket gjorde att det ansågs av vikt att se över material där.

På Socialstyrelsens hemsida användes sökorden "kartläggning missbruk och beroende" användes vilket genererade 355 sökresultat, samt "Addiction Severity Index" som genererade i 76 sökresultat. Sökorden "våld socialtjänst" och "vård av missbrukare" användes även, vilket resulterade i 621 respektive 926 resultat. De valda dokumenten valdes på grund av att de anses relevanta för studien och dokumenten var aktuella, dokumenten var från år 2016 - 2022.

Sökningen som genererade flest resultat var "addiction stigma", nämligen 2 136 resultat. Sökorden som användes i SwePub var "Addiction Severity Index", där sökresultatet blev 90 källor. I SwePub söktes det på "ASI" vilket genererade 440 resultat. I databasen SocIndex användes sökorden "Addiction Severity Index" tillsammans med "Sweden" för att hitta litteratur om hur ASI används i Sverige. Sökresultatet blev 12 artiklar. Sökorden "addiction severity index" användes även, denna sökning gav 665 resultat. I SocIndex söktes det på "bracketing qualitative research". I Scopus söktes det på kombinationer av orden addiction stigma, partner violence substance abuse, intimate partner violence health consequences, intimate partner violence and drug use problem, intimate partner violence and substance use and health, "intimate partner violence and substance use role", "substance use partner violence normalisation" samt "intimate partner violence".

Sökorden ‘addiction severity index violence’ användes på Scopus, vilket gav 136 resultat samt ‘addiction severity index reliability’ vilket genererade 197 resultat. I Diva Portal söktes det på ‘Uppföljning ASI’. Sökningen med ‘addiction stigma’ gav flest sökresultat, nämligen 2 136 resultat. Artiklarna som valdes var relevanta för den aktuella studien samt aktuella ur ett tidsperspektiv. Titlarna på artiklarna lästes för att se om de var relevanta och de titlar som ansågs relevanta lästes igenom för att utvärdera om de var tillämpliga för studien och dess syfte.

Bilaga 2- Intervjufrågor

ETISKA FRÅGOR:

- Du har fått informationsbrev, förstod du allt som stod i det, ska vi förtydliga något?
- Du har fått samtyckesblankett, samtycker du till allt som stod i det?

BAKGRUNDSDATA:

- Kan du beskriva vad du har för yrkesroll?
- Hur länge har du arbetat med missbruk?
- Vilka utbildningar har du?
- Några vidareutbildningar?

FRÅGOR OM VERKSAMHETEN

- Kan du berätta lite om er verksamhet? Hur är den organiserad? Hur många arbetare?
- Om uppdelad verksamhet – hur fungerar samverkan?
- Vad är det för stöd som målgruppen har störst behov av?

ASI

- Hur länge har du arbetat med ASI-intervjun?
- Vad ser du för fördelar och nackdelar med ASI-intervjun?
- Hur utförs ASI-intervjun i er verksamhet?
- Kan du berätta hur du arbetar med ASI?

ASI OCH VÅLDSPROBLEMATIK

- Hur vanligt är det att det framkommer att någon är våldsutsatt och/eller våldsutövare under ASI-intervjun?
- Hur användbara tycker du att frågorna om våld är vid ASI-intervjun?
- Vad gör du om du misstänker att en klient är våldsutsatt?
Vad är första steget? Kan du berätta om processen?
- Vad gör du om du misstänker att en klient är våldsutövare?
Vad är första steget? Kan du berätta om processen?
- Hur ser du på användbarheten med ASI för att kunna identifiera om någon är våldsutsatt eller våldsutövare?
- Hur gör du när du får svar från ASI-intervjun att en klient är våldsutsatt eller våldsutövare?
- Finns det några särskilda svårigheter med att arbeta med människor med en missbruksproblematik som samtidigt är våldsutsatta och/eller våldsutövare?
- Hur upplever du att de klienter som genomför ASI-intervjun har för kunskap om våld?
- Kan du beskriva ditt handlingsutrymme i dessa ärenden? Upplever du att ASI-intervjun går att göra på olika sätt?
- Känner du att du har tillräcklig kunskap om våld för att arbeta vidare i dessa ärenden?
- Upplever du att det finns utrymme att ställa följdfrågor om våld?

- Upplever du att det kan finnas tidspress vid arbetet med ASI-intervjun?

ÖVRIGT

- Har du någonting du vill ta upp som vi inte har berört under intervjun?

Bilaga 3 - Informationsbrev

Informationsbrev från HiG

Förfrågan om att delta i en studie om ASI- intervjuans användbarhet vid våldsproblematik.

Individer som har en missbruksproblematik är mer benägna att bli utsatta för partnervåld och de är även mer benägna att använda våld mot sin partner. ASI-intervjun innefattar frågor om våldsutsatthet och våldsutövande. En kunskapslucka har identifierats kring ASI-intervjuans användbarhet för att identifiera samt arbeta vidare med våldsproblematik hos individer med missbruk.

Syftet med studien är att undersöka hur socialsekreterare inom missbruksområdet uppfattar ASI-intervjuans användbarhet vid våldsproblematik. Intervjuerna kommer att genomföras fysiskt eller via zoom, beroende på respondenternas önskemål och avstånd. Vi vänder oss till dig som arbetar/har arbetat som socialsekreterare inom missbruk och som har erfarenhet av att använda ASI-intervjun.

Vi kommer att genomföra en intervjustudie. Studien är ett examensarbete på grundnivå och är en del av socionomprogrammet vid Högskolan i Gävle. Studien kommer att genomföras med intervjuer under vecka 12-15 2023. Intervjun kommer att beröra din uppfattning/erfarenhet av ASI-intervjuans användbarhet vid våldsproblematik. Intervjun beräknas ta högst 60 minuter, det är viktigt att intervjun sker i ostörd miljö, på en tid och plats som Du bestämmer. Intervjun kommer att spelas in och skrivas ut i text.

Information för dig som respondent:

Intervjun kommer ske enskilt och pågå i max 60 minuter. Din intervju kommer att spelas in och sedan transkriberas innan den raderas.

Vissa intervjuer kommer ske på Zoom, vilket gör att vi inte kan säkerställa att det skulle kunna ske ett intrång. Datan kommer att förvaras på studenternas datorer, som har lösenord och är ej tillgängliga för obehöriga. De som kommer att ha tillgång till datan är vi studenter, handledare samt examinator. Ingen obehörig kommer att få del av dina uppgifter eller datamaterialet från din intervju. Redovisningen av resultatet kommer att

ske så att ingen individ kan identifieras. Resultatet kommer att presenteras i form av en muntlig presentation till andra studerande samt i form av ett examensarbete. När examensarbetet är färdigt och godkänt kommer det att finnas i en databas vid Högskolan i Gävle. Inspelningarna och transkriberingen kommer att förstöras när examensarbetet är godkänt. Du kommer ha möjlighet att ta del av examensarbetet genom att få en kopia av arbetet.

Deltagandet är helt frivilligt och du kan när som helst avbryta din medverkan utan närmare motivering. Det finns möjlighet att begära att intervjudata inte används även när intervjun är slutförd. Ingen ersättning utgår för deltagandet i denna intervjustudie. Intervjufrågorna kommer inte att röra personliga angelägenheter. Den enda risken som existerar för dig som deltagande i denna intervjustudie är om någon obehörig skulle försöka ta sig in i Zoom. Vi kommer att minimera denna risk genom att endast skicka ut länk till dig som ska intervjuas och avbryta om vi ser om någon tar sig in. Vi kommer inte att spela in zoom-mötet.

Vi frågar härmed om du vill delta i denna studie. Vi önskar svar på detta genom att svara på detta mejl.

Om du är missnöjd med hur dina personuppgifter behandlas vänder du dig i första hand till högskolans dataskyddsombud som nås på registrator@hig.se. Om du fortfarande inte är nöjd har du rätt att ge in klagomål till Integritetsskyddsmyndigheten, som är tillsynsmyndighet.

Ansvariga för studien är Isabell Eklöf och Mimmi Wallin Nilsson och Jimmy Munobwa. Har Du frågor om studien är Du välkommen att höra av dig till någon av oss.

Studenter:

Mimmi Wallin Nilsson

Isabell Eklöf

mimmiwn@live.se

isabell-eklof@hotmail.se

Mimmi: 0708581692

Isabell: 0768340313

Handledare

Jimmy Munobwa

Doktorand

Mail

Jimmy.Munobwa@hig.se

Telefonnummer

Bilaga 4 - Samtyckesblankett

Samtyckesblankett från HiG

Samtycke till att delta i studien (Sänds ut tillsammans med informationsbrevet och lämnas i samband med intervjun)

Jag har fått muntlig och skriftlig information om studien och har haft möjlighet att ställa frågor. Jag får behålla den skriftliga informationen.

- Jag samtycker till att delta i studien, **ASI och våldsproblematik: Socialsekreterares syn på ASI-intervjuns användbarhet beträffande våldsproblematik**
- Jag samtycker till att uppgifter om mig behandlas på det sätt som beskrivs i informationsbrevet.

Plats och datum	Underskrift / namnförtydligande

Bilaga 5 - Information till eventuella intervjupersoner på Facebook

Socialsekreterare som arbetar med missbruk och har erfarenhet av ASI-intervjun sökes!

Hej! Jag och min uppsatspartner Mimmi Wallin Nilsson är socionomstudenter från Högskolan i Gävle som nu skriver C-uppsats. Syftet med studien är att undersöka hur socialarbetare inom missbruksområdet uppfattar ASI-intervjuns användbarhet vid våldsproblematik. Vi söker därför socialsekreterare som arbetar med missbruk och har erfarenhet av att arbeta med ASI-intervju.

Vi önskar få hålla intervjuerna under vecka 12-15. Intervjuerna kommer ske enskilt antingen fysiskt eller på Zoom, beroende på intervjupersonens önskemål och avstånd. Intervjuerna kommer ta max 1 timme.

Deltagandet är frivilligt och kan avbrytas när som helst under eller efter intervjun och kräver ingen förklaring. Full konfidentialitet kring dina svar och din person garanteras. Intervjun kommer att spelas in och sedan transkriberas för att undvika bortfall av viktig information. Möjlighet kommer finnas för dig att ta del av transkriberingen om så önskas. Intervjumaterialet kommer inte spelas upp för någon annan än studiens författare och kommer att raderas omgående efter att studien har färdigställts.

Om du vill delta i studien eller vill ha mer information, kontakta mig via PM eller mejl.

Isabell Eklöf

Mailadress: isabell-eklof@hotmail.se

Hoppas vi hörs!